www.munber.org

مەككىدە نازىل بولغان سۈرە فاتىر 45 ئايەت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ جَاعِلِ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُو۟لِىٓ أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَٰثَ
وَرُبَٰعَ ۚ يَزِيدُ فِى ٱلْخَلْقِ مَا يَشَآءُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ۝١

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

جىمى ھەمدۇسانا ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى، پەرىشتىلەرنى ئىككى قاناتلىق، ئۈچ قاناتلىق، تۆت قاناتلىق ئەلچىلەر قىلغۇچى اﷲ غا خاستۇر! اﷲ يارىتىشتا خالىغىنىنى زىيادە قىلىدۇ، اﷲ ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر﴿1﴾.

اﷲ نىڭ قۇدرىتىنىڭ بايانى توغرىسىدا

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: ئىككى سەھرالىق ئەرەب يېنىمغا كېلىپ بىر قۇدۇق ھەققىدە تالىشىپ، بىرى تاكى ھەمراھىغا: ئۇنى دەسلەپتە مەن قازغان، دېگەنگە قەدەر، مەن ﴿**ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى**﴾ دېگەن ئايەتنىڭ مەنىسىنى بىلمەيتتىم.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما يەنە ﴿**ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى**﴾ (دېگەن ئايەتنى) ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى يوقلۇقتىن بار قىلغۇچى دېگەنلىكتۇر، دەپ تەپسىر قىلغان. زەھھاك: بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ياراتقۇچى دېگەنلىك بولىدۇ، دەپ تەپسىر قىلغان.

﴿**جىمى ھەمدۇسانا ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى، پەرىشتىلەرنى**﴾ اﷲ تائالا بىلەن پەيغەمبەرلىرى ئارىسىدا، پەرىشتىلەر بۇيرۇلغان نەرسىنى ئۇچۇپ بېرىپ تېز يەتكۈزۈش ئۈچۈن ﴿**ئىككى قاناتلىق، ئۈچ قاناتلىق، تۆت قاناتلىق ئەلچىلەر قىلغۇچى اﷲ غا خاستۇر!**﴾ يەنى پەرىشتىلەرنىڭ بەزىلىرى ئىككى قاناتلىق، بەزىلىرى ئۈچ قاناتلىق، بەزىلىرى تۆت قاناتلىق ۋە بەزىلىرى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ قاناتلىق قىلىپ يارىتىلغاندۇر.

ئىمام بۇخارىنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسرا كېچىسى (يەنى ئاسمانغا ئۆرلىتىلگەن كېچىسى) جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامنى 600 قاناتلىق ھالدا كۆرگەن، ھەر ئىككى قانىتىنىڭ ئارىلىقى شەرق بىلەن غەربنىڭ ئارىلىقىدەك كەڭرى ئىكەن. شۇڭا اﷲ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**اﷲ يارىتىشتا خالىغىنىنى زىيادە قىلىدۇ، اﷲ ھەقىقەتەن ھەر نەرسىگە قادىردۇر**﴾ بۇئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە سۇددى: اﷲ تائالا پەرىشتىلەرنى يارىتىشتا ۋە قاناتلىق قىلىشتا خالىغىنىنى زىيادە قىلىدۇ دېگەنلىكتۇر، دەيدۇ.

* * * * * * *

مَّا يَفْتَحِ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُۥ مِنۢ بَعْدِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢﴾

الله رەھمىتىدىن كىشىلەرگە ئاچقان نەرسىنى ھەرگىزمۇ توسۇپ قالالىغۇچى بولمايدۇ، الله رەھمىتىدىن توسقان نەرسىنى، الله توسقاندىن كېيىن، ئۇنى ھېچ قويۇپ بەرگۈچى بولمايدۇ، الله غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴿2﴾.

الله تائالانىڭ رەھمىتىنى ھېچنېمىنىڭ توسۇپ قالالمايدىغانلىقى توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتتە ئۆزى خالىغان نەرسىنىڭ بولىدىغانلىقى، خالىمىغان نەرسىنىڭ بولمايدىغانلىقى، الله تائالا ئاتا قىلغان نەرسىنى ھېچبىر توسۇپ قالغۇچىنىڭ بولمايدىغانلىقى، الله تائالا توسقان نەرسىنى ھېچبىر ئاتا قىلغۇچىنىڭ بولمايدىغانلىقىدىن خەۋەر بېرىدۇ.

ئىمام ئەھمەد، مۇغىيرە ئىبنى شۆئبىنىڭ خىزمەتكارى ۋەررادنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مۇئاۋىيە، مۇغىيرە ئىبنى شۆئبىگە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئاڭلىغانلىرىڭنى ماڭا يېزىپ ئەۋەتىپ بەرگىن، دەپ خەت يازغان ئىكەن. مۇغىيرە بۇ ھەقتە مېنى يېنىغا چاقىرتتى. مەن ئۇنىڭغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامازنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن مۇنداق دەيدىغانلىقىنى ئاڭلىغانلىقىمنى يېزىپ بەردىم: «ھېچ شېرىكى بولمىغان يالغۇز الله تائالادىن باشقا مەبۇد بەرھەق يوقتۇر. پادىشاھلىق ۋە بارلىق ھەمدۇسانا الله تائالاغا خاستۇر، ئۇ ھەر نەرسىگە قادىردۇر. ئى الله! سەن ئاتا قىلغان نەرسىنى ھېچ بىر ئاتا قىلغۇچى يوقتۇر. يۈزئابرۇي ۋە بايلىق ئادەمگە مەنپەئەت يەتكۈزەلمەيدۇ، يۈزئابرۇي ۋە بايلىق سەن تەرەپتىنلا كېلىدۇ». مەن يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇرۇق گەپ سېتىشتىن، ئورۇنسىز تولا سوئال سوراشتىن، پۇل ـ مالنى ئىسراپ قىلىشتىن (يەنى ئۇنى پايدىسىز ئورۇنلارغا ئىشلىتىشتىن)، قىزلارنى تىرىك كۆمۈۋېتىشتىن، ئانىلارنى قاخشىتىشتىن ۋە بېرىشكە تېگىشلىك نەرسىنى بەرمەي ئۆزىگە تېگىشلىك ئەمەس نەرسىنى تەلەپ قىلىشتىن توسقانلىقىنى ئاڭلىدىم. بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىممۇ رىۋايەت قىلغان.

ئىمام مۇسلىم ئەبۇسەئىد خۇدرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ رۇكۇدىن بېشىنى كۆتەرگەن چاغدا مۇنداق دەيدىغانلىقىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «الله تائالاغا ھەمدە ئېيتقان ئادەمنىڭ ھەمدىسىنى الله ئاڭلاپ تۇرىدۇ. ئى پەرۋەردىگارىمىز الله! ساڭا ئاسمان بىلەن زېمىن تولۇپ تاشقىدەك ۋە باشقا سەن خالىغان نەرسە تولۇپ تاشقىدەك ھەمدۇسانالار بېغىشلانسۇن، ئى ھەمدۇساناغا ۋە ئۇلۇغلۇققا ئىگە الله! بەندەڭ ئېيتقان نەرسە ئەڭ ھەقلىقتۇر (يەنى پۈتۈن گۈزەل ھەمدۇسانا ۋە مەدھىيىلەر ساڭىلا خاستۇر)، ھەممىمىز سېنىڭ ئىلكىڭدىمىز. ئى الله! سەن ئاتا قىلغان نەرسىنى ھېچبىر توسۇپ قالغۇچى يوق، سەن توسقان نەرسىنى ھېچ بىر ئاتا قىلغۇچى يوق، يۈزئابرۇي ۋە بايلىق ئادەمگە مەنپەئەت يەتكۈزەلمەيدۇ، يۈزئابرۇي ۋە بايلىق سەن تەرەپتىنلا كېلىدۇ».

الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەگەر الله ساڭا بىرەر زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزۈشنى ئىرادە قىلسا، يالغۇز الله دىن باشقا ئۇنى دەپئى قىلغۇچى بولمايدۇ، ئەگەر الله ساڭا بىرەر ياخشىلىقنى ئىرادە قىلسا، الله نىڭ پەزلىنى قايتۇرغۇچى بولمايدۇ﴾[1].

---

[1] سۈرە يۇنۇس 107 ـ ئايەتنىڭ بىرقىسمى.

www.munber.org

* * * * * * *

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱذۡكُرُواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡۚ هَلۡ مِنۡ خَٰلِقٍ غَيۡرُ ٱللَّهِ يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ
وَٱلۡأَرۡضِۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ فَأَنَّىٰ تُؤۡفَكُونَ ﴿٣﴾

ئى ئىنسانلار! الله نىڭ سىلەرگە بەرگەن نېمىتىنى ياد ئېتىڭلار، الله دىن باشقا سىلەرگە ئاسماندىن ۋە زېمىندىن رىزىق بېرىپ تۇرىدىغان ياراتقۇچى بارمۇ؟ الله دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، (الله نىڭ ئىبادىتىدىن) قانداقمۇ باش تارتىسىلەر؟[3].

تەۋھىدنىڭ دەلىللىرى توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتتە بەندىلىرىنىڭ دىققىتىنى قوزغاپ، ئۇلارنى يالغۇز الله تائالاغىلا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن الله تائالانىڭ تەۋھىدىنى (يەنى بار ۋە بىرلىكىنى) كۆرسىتىدىغان دەلىلگە دىققەت قىلىشقا تەۋسىيە قىلىدۇ. الله تائالا مەخلۇقاتلارنى يارىتىش ۋە ئۇلارغا رىزىق بېرىشتە مۇستەقىل بولغىنىدەك، شۇنداقلا ئىبادەت ئۇنىڭغىلا يالغۇز قىلىنىشى، ئۇنىڭغا ھېيكەللەر بۇتلار ۋە باشقا نەرسىلەر شېرىك قىلىنماسلىقى لازىم.

﴿الله دىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر﴾ الله تائالانىڭ تەۋھىدىنى كۆرسىتىدىغان دەلىل ـ پاكىتلار مانا مۇشۇنداق روشەن ۋە ئوچۇق بايان قىلىنغاندىن كېيىن **﴿(الله نىڭ ئىبادىتىدىن) قانداقمۇ باش تارتىسىلەر؟﴾** يەنى شۇنىڭدىن كېيىن شېرىكلەرگە، بۇتلارغا ئىبادەت قىلىشقا يۈزۈڭلار قانداقمۇ چىدايدۇ؟ دېدى.

* * * * * * *

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدۡ كُذِّبَتۡ رُسُلٞ مِّن قَبۡلِكَۚ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرۡجَعُ ٱلۡأُمُورُ ﴿٤﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّ
وَعۡدَ ٱللَّهِ حَقّٞۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ ٱلۡحَيَوٰةُ ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ ٱلۡغَرُورُ ﴿٥﴾ إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ لَكُمۡ عَدُوّٞ
فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّاۚ إِنَّمَا يَدۡعُواْ حِزۡبَهُۥ لِيَكُونُواْ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿٦﴾

(ئى مۇھەممەد!) ئەگەر ئۇلار سېنى ئىنكار قىلسا (قايغۇرۇپ كەتمە)، ھەقىقەتەن سەندىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرمۇ ئىنكار قىلىنغان، ھەممە ئىش الله نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىدۇ[4]. *ئى ئىنسانلار! الله نىڭ ۋەدىسى ھەقىقەتەن ھەقتۇر، سىلەرنى ھەرگىز دۇنيا تىرىكچىلىكى مەغرۇر قىلمىسۇن، شەيتاننىڭ سىلەرنى الله نىڭ ئەپۇسىنىڭ كەڭلىكى بىلەن مەغرۇر قىلىشىغا يول قويماڭلار*[5]. *شەيتان ھەقىقەتەن سىلەرگە دۈشمەندۇر، ئۇنى دۈشمەن تۇتۇڭلار، شەيتان ئۆزىنىڭ تەۋەلىرىنى ئەھلى دوزاختىن بولۇشقا چاقىرىدۇ*[6].

ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرنىڭمۇ ئىنكار قىلىنغانلىقى بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا تەسەللىي بېرىش ۋە قىيامەتتىن ئاگاھلاندۇرۇش توغرىسىدا

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ئى مۇھەممەد! ئەگەر الله تائالاغا شېرىك كەلتۈرگەنلەر، سەن ئۇلارغا ئېلىپ كەلگەن تەۋھىد ھەققىدە ساڭا قارشىلىق قىلغانلار، سېنى ئىنكار قىلسا قايغۇرۇپ كەتمە، سەۋر

www.munber.org

قىلىشتا ئۆزەڭگە سەندىن بۇرۇن ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرنى ئۈلگە قىلغىن، ئۇلارمۇ ساڭا ئوخشاش ئۆز قەۋملىرىگە روشەن پاكىتلارنى ئېلىپ كەلگەن ۋە ئۇلارنى تەۋھىدكە بۇيرۇغان ئىدى. بىراق قەۋملىرى ئۇلارنى ئىنكار قىلغان ۋە ئۇلارغا قاتتىق قارشىلىق قىلغان ئىدى. **﴿ھەممە ئىش اللە نىڭ دەرگاھىغا قايتۇرۇلىدۇ﴾** يەنى كەلگۈسىدە ئۇلارغا ئەنە شۇ قىلمىشلىرىغا بىنائەن تولۇق جازا بېرىلىدۇ.

﴿ئى ئىنسانلار! اللە نىڭ ۋەدىسى﴾ يەنى قىيامەتنىڭ چوقۇم بولىدىغانلىقى **﴿ھەقىقەتەن ھەقتۇر، سىلەرنى ھەرگىز دۇنيا تىرىكچىلىكى﴾** يەنى اللە تائالا دوستلىرىغا، پەيغەمبەرلىرىگە ئەگەشكەنلەرگە ۋەدە قىلغان كاتتا ياخشىلىقنا سېلىشتۇرغاندا، دۇنيانىڭ ئەرزىمەس تىرىكچىلىكى **﴿مەغرۇر قىلمىسۇن﴾** يەنى سىلەر بۇ دۇنيادىكى تۈگەپ كېتىدىغان مەنپەئەتكە بېرىلىپ ئاخىرەتتىكى ئەنە شۇ مەڭگۈلۈك مەنپەئەتتىن يۈز ئۆرۈپ كۆرەڭلەپ كەتمەڭلار.

﴿شەيتاننىڭ سىلەرنى اللە نىڭ ئەپۇسىنىڭ كەڭلىكى بىلەن مەغرۇر قىلىشىغا يول قويماڭلار﴾ يەنى شەيتان سىلەرگە پىتنە قىلىپ، سىلەرنى اللە تائالانىڭ پەيغەمبەرلىرىگە ئەگىشىشتىن، اللە تائالانىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىشتىن توسۇپ قويمىسۇن. چۈنكى، شەيتان ئالدامچىدۇر، يالغانچىدۇر ۋە بوھتان چاپلىغۇچىدۇر. بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنى سۈرە لوقماننىڭ ئاخىرىدىكى بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنىغا ئوخشايدۇ: ﴿سىلەرنى ھەرگىز دۇنيا تىرىكچىلىكى مەغرۇر قىلمىسۇن، شەيتاننىڭ سىلەرنى اللە نىڭ ئەپۇسىنىڭ كەڭلىكى بىلەن مەغرۇر قىلىشىغا يول قويماڭلار﴾[1].

ئاندىن اللە تائالا ئىبلىسنىڭ ئادەم ئەۋلادىغا بولغان ئاداۋىتىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: **﴿شەيتان ھەقىقەتەن سىلەرگە دۈشمەندۇر، ئۇنى دۈشمەن تۇتۇڭلار﴾** يەنى شەيتان سىلەرگە دۈشمەنلىك بىلەن جەڭ ئېلان قىلغۇچىدۇر، سىلەرمۇ ئۇنىڭغا ئەڭ قاتتىق دۈشمەنلىك بىلەن ھۇجۇم قىلىڭلار، قارشى تۇرۇڭلار، سىلەرنى مەغرۇرلاندۇرغان نەرسىلىرىدە ئۇنى يالغانچىغا چىقىرىڭلار.

﴿شەيتان ئۆزىنىڭ تەۋەلىرىنى ئەھلى دوزاختىن بولۇشقا چاقىرىدۇ﴾ يەنى شەيتان پەقەت سىلەرنى ئازدۇرۇشنى، سىلەرنىڭ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە دوزاخ ئازابىغا كىرىشىڭلارنىلا خالايدۇ. مانا بۇ روشەن دۈشمەنلىكتۇر. كۈچلۈك ۋە غالىب اللە تائالادىن بىزنى شەيتاننىڭ دۈشمەنلىك قىلىشىدىن پاناھ تىلەيمىز! ھەمدە بىزنى اللە تائالانىڭ كىتابىغا ئەگىشىدىغان، پەيغەمبىرىنىڭ يولىدا ماڭىدىغانلاردىن قىلىشىنى سورايمىز. اللە تائالا ئۆزى خالىغان ھەرقانداق نەرسىنى قىلىشقا قادىردۇر، دۇئانى ئىجابەت قىلىشقا ھەقلىقتۇر.

اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۆز ۋاقتىدا بىز پەرىشتىلەرگە: «ئادەمگە سەجدە قىلىڭلار» دېدۇق، ئىبلىستىن باشقا ھەممىسى سەجدە قىلدى، ئىبلىس جىنلاردىن ئىدى. شۇڭا ئۇ پەرۋەردىگارىنىڭ ئىتائىتىدىن چىقتى. مېنى قويۇپ ئىبلىسنى ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادىنى دوست قىلىۋالامسىلەر؟ ھالبۇكى، ئۇلار سىلەرگە دۈشمەندۇر، ئىبلىس زالىملار ئۈچۈن نېمىدېگەن يامان بەدەل! (يەنى اللە غا ئىبادەت قىلىشنىڭ ئورنىغا شەيتانغا چوقۇنۇش نېمىدېگەن! يامان)﴾[2].

* * * * * * *

---

[1] سۈرە لوقمان 33 - ئايەت.نىڭ بىرقىسمى.
[2] سۈرە كەھف 50 - ئايەت..

www.munber.org

ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَهُمۡ عَذَابٞ شَدِيدٞۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَأَجۡرٞ كَبِيرٌ
﴿٧﴾ أَفَمَن زُيِّنَ لَهُۥ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ فَرَءَاهُ حَسَنٗاۖ فَإِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهۡدِي مَن يَشَآءُۖ فَلَا
تَذۡهَبۡ نَفۡسُكَ عَلَيۡهِمۡ حَسَرَٰتٍۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمُۢ بِمَا يَصۡنَعُونَ ﴿٨﴾

كاپىرلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ، ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار مەغپىرەتكە ۋە كاتتا ساۋابقا ئېرىشىدۇ[7]***. ئۆزىنىڭ يامان ئەمەلى چىرايلىق كۆرسىتىلگەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى چىرايلىق ھېسابلىغان كىشى (ھىدايەت تاپقان كىشى بىلەن ئوخشاشمۇ؟) الله ھەقىقەتەن خالىغان كىشىنى گۇمراھ قىلىدۇ (خالىغان كىشىنى ھىدايەت قىلىدۇ). شۇڭا سەن ئۇلار ئۈچۈن (يەنى ئىمان ئېيتمىغانلىقلىرى ئۈچۈن) قايغۇرۇپ ئۆزەڭنى ھالاك قىلىۋالمىغىن، الله ھەقىقەتەن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر***[8].

قىيامەت كۈنى كاپىرنىڭ جازاغا تارتىلىدىغانلىقى ۋە مۆمىننىڭ مۇكاپاتقا ئېرىشىدىغانلىقى توغرىسىدا

الله تائالا ئىبلىسنىڭ تەۋەلىرىنىڭ بارىدىغان جايىنىڭ دوزاخ ئىكەنلىكىنى بايان قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ئۇلاپلا كاپىرلارنىڭ قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدىغانلىقىنى بايان قىلدى. چۈنكى، كاپىرلار شەيتانغا ئىتائەت قىلىپ، مېھرىبان الله تائالاغا ئاسىيلىق قىلدى. الله تائالاغا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىمان ئېيتقان ﴿**ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلار**﴾ قىلغان گۇناھلىرى ئۈچۈن ﴿**مەغپىرەتكە ۋە**﴾ قىلغان ياخشى ئىشلىرى ئۈچۈن ﴿**كاتتا ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ئۆزىنىڭ يامان ئەمەلى چىرايلىق كۆرسىتىلگەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى چىرايلىق ھېسابلىغان كىشى**﴾ يەنى كاپىرلار ۋە گۇناھكارلارغا ئوخشاش يامان ئىشلارنى قىلىپ ئۆزلىرىنى ئوبدان ئىش قىلدۇق دەپ ھېسابلاپ خاتا ئويلىغانلار. يەنى الله تائالا مۇشۇنداق گۇمراھ قىلغان كىشىنى ھىدايەت قىلىشقا ئامالىڭ بارمۇ؟ ئۇنى ھىدايەت قىلىشقا ھېچ بىر ئامالىڭ يوق.
﴿**الله ھەقىقەتەن خالىغان كىشىنى گۇمراھ قىلىدۇ (خالىغان كىشىنى ھىدايەت قىلىدۇ)**﴾ يەنى ئۇنىڭ گۇمراھ بولۇشى ياكى ھىدايەت تېپىشى الله تائالانىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن بولىدۇ.
﴿**شۇڭا سەن ئۇلار ئۈچۈن (يەنى ئىمان ئېيتمىغانلىقلىرى ئۈچۈن) قايغۇرۇپ ئۆزەڭنى ھالاك قىلىۋالمىغىن**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ ئىمان ئېيتمىغانلىقلىرى ئۈچۈن ھەسرەت چەكمىگىن، الله تائالا ھەقىقەتەن ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇشىنى ھېكمەت بىلەن قىلغۇچىدۇر. پەقەت الله تائالا گۇمراھ قىلغان كىشىلا گۇمراھ بولىدۇ، ھىدايەت قىلغان كىشىلا ھىدايەت تاپىدۇ، ئۇنداق قىلىشتا الله تائالا يېتەرلىك پاكىت، تولۇق ئىلىم ئىگىسىدۇر. ﴿**الله ھەقىقەتەن ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر**﴾.

* * * * * * *

وَٱللَّهُ ٱلَّذِيٓ أَرۡسَلَ ٱلرِّيَٰحَ فَتُثِيرُ سَحَابٗا فَسُقۡنَٰهُ إِلَىٰ بَلَدٖ مَّيِّتٖ فَأَحۡيَيۡنَا بِهِ ٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ مَوۡتِهَاۚ
كَذَٰلِكَ ٱلنُّشُورُ ﴿٩﴾ مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلۡعِزَّةَ فَلِلَّهِ ٱلۡعِزَّةُ جَمِيعًاۚ إِلَيۡهِ يَصۡعَدُ ٱلۡكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلۡعَمَلُ
ٱلصَّٰلِحُ يَرۡفَعُهُۥۚ وَٱلَّذِينَ يَمۡكُرُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ لَهُمۡ عَذَابٞ شَدِيدٞۖ وَمَكۡرُ أُوْلَٰٓئِكَ هُوَ يَبُورُ ﴿١٠﴾ وَٱللَّهُ

www.munber.org

خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطۡفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمۡ أَزۡوَٰجًاۚ وَمَا تَحۡمِلُ مِنۡ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلۡمِهِۦۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنقَصُ مِنۡ عُمُرِهِۦٓ إِلَّا فِي كِتَٰبٍۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

قوزغايدۇ، بىز بۇلۇتلارنى ئۆلۈك (يەنى قاغجىراق) بىر يەرگە ھەيدەيمىز (بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرىمىز)، شۇ يامغۇر بىلەن ئۆلگەن زېمىننى تىرىلدۈرىمىز. ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلدۈرۈلۈشى ئەنە شۇنداقتۇر﴿9﴾. كىمكى (دۇنيادا) شەرەپ ئىزدەيدىكەن، شەرەپنىڭ ھەممىسى اللە غا مەنسۇپ (ئۇنى اللە دىن تىلىسۇن). ياخشى سۆز اللە نىڭ دەرگاھىغا ئۆرلەيدۇ، ياخشى ئەمەل ئۇنى كۆتۈرىدۇ، (پەيغەمبەرگە قارشى) ھىيلە ـ مىكىرلەرنى تۈزىدىغانلار قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ، ئۇلارنىڭ ھىيلە ـ مىكرى ئىشقا ئاشمايدۇ﴿10﴾. اللە سىلەرنى (يەنى ئەسلىڭلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنى) تۇپراقتىن ياراتتى. ئاندىن ئابمەنىدىن پەيدا قىلدى. ئاندىن سىلەرنى (ئەر ـ ئايالدىن ئىبارەت) بىر جۈپ قىلدى، ھەر قانداق ئايالنىڭ ھامىلدار بولۇشى ۋە تۇغۇشى اللە نىڭ ئىلمىنىڭ سىرتىدا ئەمەس، ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن ياكى قىسقا بولۇشى لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغان، بۇ ھەقىقەتەن اللە غا ئاسان﴿11﴾.

ئۆلگەندىن كېيىنكى ھاياتلىقنىڭ دەلىللىرى توغرىسىدا

اللە تائالا نۇرغۇن ئورۇنلاردا ئۆلۈك زېمىننى كۆكەرتىش بىلەن قىيامەتنى مەيدانغا ئېلىپ كېلىدىغانلىقىغا دەلىل قىلىپ كۆرسىتىدۇ. سۈرە ھەجنىڭ بېشىدىمۇ اللە تائالا بەندىلىرىنى ئاگاھلاندۇرۇپ، اللە تائالا نىڭ زېمىننى كۆكەرتىشى بىلەن قىيامەتنىڭ قايىم بولۇشىدىن ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىشىنى تەۋسىيە قىلىدۇ. شەك ـ شۈبھىسىزكى، زېمىن ئۆلۈك، قاقاس، ئۇنىڭدا بىر تال گىيامۇ يوق ھالەتتە بولىدۇ. ئاندىن اللە تائالا ئۇ زېمىنغا سۇ بىلەن تولدۇرۇلغان تاغدەك بۇلۇتلارنى ئەۋەتىدۇ ـ دە، ئۇنى يامغۇر قىلىپ ئۇ يەرگە ياغدۇرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ﴿ئۇ جانلىنىدۇ ۋە كۆپىشىدۇ، تۈرلۈك چىرايلىق ئۆسۈملۈكلەرنى ئۇندۇرۇپ بېرىدۇ﴾[1] شۇنىڭدەكلا اللە تائالا ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرۈشنى ئىرادە قىلغان چاغدا، ئەرشىنىڭ ئاستىدىن زېمىننىڭ ھەممە يېرىگە ئومۇمىيۈزلۈك يامغۇر ياغدۇرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۆلۈكلەر قەبرىلىرىدىن خۇددى دان تۇپراقتىن ئۈنۈپ چىققاندەك ئۈنۈپ چىقىدۇ.

ئىمام مۇسلىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئادەم ئەۋلادىنىڭ قۇيرۇق سۆڭىكىدىن باشقا ھەممە يېرى چىرىپ تۈگەيدۇ، ئۇ قۇيرۇق سۆڭىكىدىن باشلاپ يارىتىلغان، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭدىن باشلاپ قايتا تىرىلدۈرۈلىدۇ».

﴿ئۆلۈكلەرنىڭ تىرىلدۈرۈلۈشى ئەنە شۇنداقتۇر﴾ ئىمام ئەبۇرەزىننىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، مەن: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! اللە ئۆلۈكنى قانداق تىرىلدۈرىدۇ؟ اللە نىڭ مەخلۇقاتلىرى ئىچىدە ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈشنىڭ ئالامىتى نېمە؟ دەپ سورىدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئەبۇرەزىن! قەۋمىڭنىڭ قۇرغاق ۋادىسىدىن ئۆتمىدىڭمۇ، ئاندىن ئۇ ۋادىنىڭ جانلىنىپ كۆكەرگەن ۋاقتىدا ئۇنىڭدىن قايتا ئۆتمىدىڭمۇ؟» دېدى. مەن: شۇنداق، ۋادىدىن ئۆتتۈم، دېدىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئەنە شۇ قاقاس ۋادى كۆكەرگەندەك، اللە تائالا ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرىدۇ» دېدى.

[1] سۈرە ھەج 5 ـ ئايەت.نىڭ بىرقىسمى.

www.munber.org

كىمكى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە شەرەپلىك بولۇشنى خالىسا، ئۇنىڭ غالىب ﷲ غا ئىتائەت قىلىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا

﴿**كىمكى (دۇنيادا) شەرەپ ئىزدەيدىكەن، شەرەپنىڭ ھەممىسى اﷲ غا مەنسۇپ**﴾ يەنى كىمكى دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە شەرەپلىك بولۇشنى خالىسا، ئۇنداقتا ئۇ اﷲ تائالاغا ئىتائەت قىلىشى لازىم، شۇنداق قىلغاندىلا ئۇ مەقسىتىگە يېتەلەيدۇ. چۈنكى، اﷲ تائالا دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ پادىشاھىدۇر. شەرەپنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا مەنسۇپتۇر.

بۇ ھەقتە اﷲ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلار مۆمىنلەرنى قويۇپ، كاپىرلارنى دوست تۇتىدۇ، ئۇلار كاپىرلارنىڭ قېشىدىن ئىززەت ۋە قۇدرەت تەلەپ قىلامدۇ؟ (يەنى كۇففارلارنىڭ دوستلۇقىدىن ئىززەت ۋە غەلىبە تىلەمدۇ؟) ئىززەت ۋە قۇدرەتنىڭ ھەممىسى اﷲ غا خاستۇر﴾[1] ﴿(ئى مۇھەممەد! ئۇلارنىڭ (ساڭا سەن پەيغەمبەر ئەمەسسەن دېگەن) سۆزى سېنى قايغۇغا سالمىسۇن، پۈتۈن كۈچ - قۇۋۋەت اﷲ غا مەنسۇپ (اﷲ ساڭا مەدەتكاردۇر)﴾[2] ﴿غەلىبە اﷲ غا، اﷲ نىڭ پەيغەمبىرىگە ۋە مۆمىنلەرگە مەنسۇپ، لېكىن مۇناپىقلار (غەلىبىنىڭ اﷲ نىڭ دۈشمەنلىرىگە ئەمەس، دوستلىرىغا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى) بىلمەيدۇ﴾[3].

مۇجاھىد: ﴿**كىمكى**﴾ دۇنيادا بۇتلارغا ئىبادەت قىلىش بىلەن ﴿**شەرەپ ئىزدەيدىكەن**﴾ ئۇ بىلىپ قويسۇنكى ﴿**شەرەپنىڭ ھەممىسى اﷲ غا مەنسۇپ**﴾ دېدى. قەتادە: ﴿**كىمكى (دۇنيادا) شەرەپ ئىزدەيدىكەن، شەرەپنىڭ ھەممىسى اﷲ غا مەنسۇپ**﴾ ئۇنى غالىب ۋە بۈيۈك اﷲ تائالاغا ئىتائەت قىلىش بىلەن تىلىسۇن، دېدى.

ياخشى ئەمەللەرنىڭ ﷲ تائالانىڭ دەرگاھىغا ئۆرلەيدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**ياخشى سۆز**﴾ يەنى سەلەپ ئۆلىمالىرىدىن بىر قانچە كىشىنىڭ ئېيتىشىچە: اﷲ تائالانى ياد ئېتىش، قۇرئان ئوقۇش، اﷲ تائالاغا دۇئا قىلىش قاتارلىقلار ﴿**اﷲ نىڭ دەرگاھىغا ئۆرلەيدۇ**﴾.

ئىبنى جەرىر، مەخارىق ئىبنى سەلىمدىن ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئەگەر بىز سىلەرگە بىرەر سۆزنى سۆزلەپ بەرسەك، سىلەرگە ئۇنى ئىسپاتلاپ اﷲ تائالانىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن دەلىل كۆرسىتىمىز. شەك - شۈبھىسىزكى، ئەگەر بىر مۇسۇلمان بەندە: اﷲ تائالاغا تەسبىھ ئېيتىمەن، ھەمدە ئېيتىمەن، بارلىق ھەمدۇسانا اﷲ تائالاغا خاستۇر، اﷲ تائالادىن باشقا ھېچ مەبۇد بەرھەق يوقتۇر. اﷲ تائالا كاتتىدۇر، بۈيۈكتۇر، دېسە ئۇ سۆزلەرنى پەرىشتە قانىتىنىڭ ئاستىغا قويۇپ، ئاسمانغا ئۆرلەيدۇ. بۇ پەرىشتە ئۇ سۆزلەرنى ئېلىپ بىرەر توپ پەرىشتىلەرنىڭ يېنىدىن ئۆتسە، ئۇ پەرىشتىلەر ئۇ سۆزلەرنى قىلغان كىشىگە تاكى بۇ پەرىشتە ئۇ سۆزلەرنى ئېلىپ غالىب ۋە بۈيۈك اﷲ تائالانىڭ ھۇزۇرىغا يېتىپ كەلگىچىلىك مەغپىرەت تىلەيدۇ. ئاندىن ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ سۆزلەپ بۇ يەرگە كەلگەندە بۇ ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**ياخشى سۆز اﷲ نىڭ دەرگاھىغا ئۆرلەيدۇ، ياخشى ئەمەل ئۇنى كۆتۈرىدۇ**﴾.

ئىمام ئەھمەد، نوئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «اﷲ نى تەسبىھ ئېيتىش، تەكبىر ئېيتىش، ھەمدۇسانا ئېيتىش ۋە تەھلىل

---

[1] سۈرە نىسا 139 - ئايەت..
[2] سۈرە يۇنۇس 65 - ئايەت.نىڭ بىرقىسمى.
[3] سۈرە مۇنافىقۇن 8 - ئايەت.نىڭ بىرقىسمى.

www.munber.org

ئېيتتىش (يەنى اللە دىن باشقا ھېچ مەبۇد يوق) دېيىش بىلەن ئۇلۇغلاپ ياد ئەتكۈچىلەرنىڭ سۆزلىرى ئەرشنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ تۇرىدۇ، ئۇ سۆزلەرنىڭ ھەسەل ھەرىلىرىنىڭ ئاۋازىدەك غۇڭۇلدىغان ئاۋازلىرى بولۇپ، ئۆزلىرىنىڭ ئىگىلىرىنى (يەنى ئەنە شۇ سۆزلەر بىلەن اللە تائالانى ياد ئەتكەنلەرنى) ياد ئېتىشىدۇ. بىلىڭلاركى، سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئۆزىنى اللە تائالانىڭ دەرگاھىدا ياد ئېتىدىغان بىرەر نەرسىنىڭ ھەمىشە بولۇشىنى ياقتۇرمامدۇ؟ » بۇ ھەدىسنى ئىبنى ماجەمۇ مۇشۇنداق رىۋايەت قىلغان.

﴿ياخشى ئەمەل ئۇنى كۆتۈرىدۇ﴾ ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە، ئىبنى ئاببا‌س رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ياخشى سۆز اللە تائالانى يادا ئەتمەك دېمەكتۇر. ئۇ اللە تائالا تەرەپكە ئۆرلەيدۇ. ياخشى ئەمەل، پەرز ئەمەللەرنى ئادا قىلماق دېمەكتۇر. كىم اللە تائالانىڭ پەرزلىرىنى ئادا قىلغاندا اللە تائالانى ياد ئېتىدىكەن، ئۇنىڭ ئەمەلى اللە تائالانى يادا ئېتىلگەن سۆزنى كۆتۈرۈپ اللە تائالانىڭ دەرگاھىغا ئۆرلەيدۇ. كىمكى اللە تائالانىڭ پەرزلىرىنى ئادا قىلماستىن اللە تائالانى ياد ئېتىدىكەن، ئۇنىڭ سۆزى ئۇنىڭ ئەمەلىگە قايتۇرۇلىدۇ (يەنى اللە تائالانىڭ دەرگاھىغا ئۆرلىمەيدۇ) ئۇنداق بولۇشى تامامەن ھەقلىقتۇر.

﴿(پەيغەمبەرگە قارشى) ھىيلە ـ مىكىرلەرنى تۈزىدىغانلار﴾ مۇجاھىد، سەئىد ئىبنى جۇبەير ۋە شەھر ئىبن ھەۋشەب بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە: ئۇلار ئەمەللىرىنى رىيا ۋە كۆز بوياماچىلىق ئۈچۈن قىلىدىغانلاردۇر، دېدى. يەنى ئۇلار كىشىلەرگە ھىيلە ـ مىكىر قىلىپ ئۇلارغا گويا ئۆزلىرىنى اللە تائالاغا ئىتائەت قىلىۋاتقاندەك كۆرسىتىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇلار اللە تائالانىڭ دۈشمەنلىرىدۇر، ئۇلار ئەمەللىرىنى رىيا ۋە كۆز بوياماچىلىق ئۈچۈن قىلىدىغانلاردۇر.

ئۇلار ﴿قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ، ئۇلارنىڭ ھىيلە ـ مىكرى ئىشقا ئاشمايدۇ﴾ يەنى تەدبىرلىك ئەقىل ئىگىلىرىگە پات ـ پۇرسەتتە ئۇلارنىڭ ساختىپەزلىكى ئاشكارا بولۇپ باتىل ۋە بۇزۇق نىيەتلىرى پاش بولىدۇ. بىرەر ئادەم بىرەر سىرنى يوشۇرسا اللە تائالا ئۇنى كۆز ئالدىدا ياكى ئۆز تىلى بىلەن ئاشكارا قىلىدۇ (يەنى ئۇ سىرنى ئۆزى دىققەتسىزلىكتىن دەپ تاشلايدۇ). بىرەر ئادەم بىرەر سىرنى يوشۇرسا، اللە تائالا ئۇنىڭغا يوشۇرغان سىرنىڭ تونىنى كىيگۈزىدۇ (يەنى تېگىشلىك نام بېرىدۇ)، ئەگەر ئۇ ياخشى ئىش بولسا ياخشى نامغا ئېرىشىدۇ، رىياخورنىڭ ئىشى راۋاج تاپمايدۇ ۋە داۋام قىلمايدۇ، پەقەت ئۇنىڭ دۆتلىكىلا مەلۇم بولىدۇ، خالاس. ئەقىل پاراسەتلىك مۆمىنلەر ئۇلارغا ئالدىنىپ كەتمەيدۇ. بەلكى مۆمىنلەرگە پات ـ پۇرسەتتە ئۇلارنىڭ ھەقىقىي قىياپىتى پاش بولىدۇ، اللە تائالا غەيبنى بىلگۈچىدۇر. ئۇنىڭغا ھېچ نەرسە يوشۇرۇن بولمايدۇ.

اللە تائالانىڭ ياراتقۇچى ۋە غەيبلەرنى ناھايىتى ئوبدان بىلگۈچى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿اللە سىلەرنى (يەنى ئەسلىڭلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنى) تۇپراقتىن ياراتتى. ئاندىن ئابىمەنىيدىن پەيدا قىلدى﴾ يەنى دەسلەپتە ئاتاڭلار ئادەم ئەلەيھىسسالامنى تۇپراقتىن ياراتتى. ئاندىن ئۇنىڭ ئەۋلادىنى ئەرزىمەس سۇنىڭ جەۋھىرى بولغان مەنىدىن ياراتتى.

﴿ئاندىن سىلەرنى (ئەر ـ ئايالدىن ئىبارەت) بىر جۈپ قىلدى﴾ يەنى اللە تائالا شەپقەت ۋە مەرھەمەت قىلىپ، ئاياللار بىلەن ئۇنسى ـ ئۇلپەت ئېلىشىڭلار ئۈچۈن، سىلەرنى ئۆز تىپىڭلاردىن بىر جۈپ ئەر ـ ئايال قىلىپ ياراتتى.

﴿ھەر قانداق ئايالنىڭ ھامىلدار بولۇشى ۋە تۇغۇشى اللە نىڭ ئىلمىنىڭ سىرتىدا ئەمەس﴾ يەنى اللە تائالا ئۇنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ئۇنىڭدىن ھېچ نەرسە اللە تائالاغا مەخپىي قالمايدۇ ھەتتا ﴿(دەرەختىن)

www.munber.org

تۆكۈلگەن ياپراقتىن اللە بىلمەيدىغان بىرەرسىمۇ يوق، مەيلى قاراڭغۇ يەر ئاستىدىكى بىرەر دانە ئۇرۇق بولسۇن، مەيلى ھۆل ياكى قۇرۇق نەرسە بولسۇن، ھەممىسى (اللە غا مەلۇم بولۇپ) لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىقلىقتۇر﴾[1] ﴿ھەر بىر (ھامىلدار) ئايالنىڭ قورسىقىدىكىنى اللە بىلىدۇ (يەنى ئوغۇلمۇ ـ قىزمۇ، بىرمۇ ـ كۆپمۇ، چوڭمۇ ـ كىچىكمۇ، چىرايلىقمۇ ـ سەتمۇ، بەختلىكمۇ ـ بەختسىزمۇ، ئۆمرى ئۇزۇنمۇ ـ قىسقىمۇ، ھەممىسىنى اللە بىلىدۇ). بەچچىدانلارنىڭ كىچىكلەپ كەتكەنلىكى ياكى يوغىناپ كەتكەنلىكىنىمۇ (يەنى بالىنىڭ مۇددىتى توشماي تۇغۇلىدىغانلىقىنى ياكى مۇددىتى ئېشىپ كېتىپ تۇغۇلىدىغانلىقىنى) (اللە) بىلىدۇ. اللە نىڭ دەرگاھىدا ھەممە نەرسە ئۆلچەملىكتۇر. اللە مەخپىي ۋە ئاشكارا ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىدىن بۈيۈكتۇر، ھەممىدىن ئۈستۈندۇر﴾[2] بۇ ئايەتلەرنىڭ تەپسىرى يۇقىرىدا تەپسىلىي بايان قىلىندى.

﴿**ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن ياكى قىسقا بولۇشى لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغان**﴾ يەنى بەزى ئادەملەرگە ئۇزۇن ئۆمۈر ئاتا قىلغانلىقىنى اللە تائالا ئۆزى بىلىدۇ، ئۇ اللە تائالانىڭ دەرگاھىدا يەنى لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغاندۇر. چۈنكى، ئۇنىڭ ئۇزۇن ئۆمرى لەۋھۇلمەھپۇزدا، اللە تائالانىڭ ئىلمىدە يېزىلغان بولۇپ ئۇ قىسقارتىلمايدۇ.

ئەۋفىي ئارقىلىق ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ اللە تائالانىڭ: ﴿**ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن ياكى قىسقا بولۇشى لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغان بۇ ھەقىقەتەن اللە غا ئاسان**﴾ دېگەن ئايىتى ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان: بىرەر ئادەمگە ئۇزۇن ئۆمۈر ۋە ھاياتلىق بەلگىلەنگەن ئىكەن، ئۇ پەقەت ئۆزىگە بەلگىلەنگەن ئۆمۈر بويىچە ياشايدۇ ۋە ئۇنىڭغا شۇ بويىچە ھۆكۈم قىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ئۆمرى چوقۇم لەۋھۇلمەھپۇزدا بەلگىلەنگىنى بويىچە تۈگەيدۇ، ئۇنىڭدىن ئېشىپ كەتمەيدۇ. بىرەر ئادەمگە قىسقا ئۆمۈر ۋە ھاياتلىق بەلگىلەنگەن بولسا، ئۇ ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرەلمەيدۇ، ئۇنىڭ ئۆمرى پەقەت لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغان بويىچە تۈگەيدۇ.

ئەنە شۇ اللە تائالانىڭ: ﴿**ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن ياكى قىسقا بولۇشى لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغان بۇ ھەقىقەتەن اللە غا ئاسان**﴾ دېگەن ئايىتىنىڭ مەزمۇنىدۇر. زەھھاك ئىبنى مۇزاھىممۇ بۇ ئايەتنى مۇشۇنىڭغا ئوخشاش تەپسىر قىلدى.

بەزى تەپسىرشۇناسلارنىڭ ئېيتىشىچە بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى مۇنداقتۇر: ھەر قانداق ئادەمنىڭ پۈتۈلگەن ئەجىلىنىڭ ئاز ـ ئازدىن، يىلمۇيىل، ئايمۇئاي، ھەپتىمۇھەپتە، كۈنمۇكۈن، ۋە سائەتمۇ سائەت قىسقىراپ مېڭىشىنىڭ ھەممىسى اللە تائالاغا مەلۇمدۇر. ھەممىسى اللە تائالانىڭ دەرگاھىدا، يەنى لەۋھۇلمەھپۇزدا يېزىلغاندۇر. بۇنى ئىبنى جەرىر ئەبۇمالىكتىن نەقىل كەلتۈرۈپ رىۋايەت قىلغان. بۇنىڭغا سۇددى ۋە ئەتا خۇراسانى قاتارلىقلارمۇ قوشۇلغان.

ئىمام نەسائى بۇ ئايىتى كەرىمنىڭ تەپسىرىدە ئەنە ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلغان: «كىمكى رىزقىنىڭ كەڭرى بولۇشى، ئەجىلىنىڭ كېچىكتۈرۈلۈشى خۇرسەن قىلسا، ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىغا سىلە ـ رەھىم قىلسۇن». بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى، مۇسلىم ۋە ئەبۇداۋۇدلارمۇ رىۋايەت قىلغان.

﴿**بۇ ھەقىقەتەن اللە غا ئاسان**﴾ يەنى اللە تائالانىڭ ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆمرىنىڭ ئۇزۇن ياكى قىسقا بولۇشىنى بىلىش ۋە بارلىق مەخلۇقاتلىرىنىڭ ئەھۋالىنى تەپسىلىي بىلىش اللە تائالاغا ئوڭايدۇر ۋە

[1] سۈرە ئەنئام 59 ـ ئايەت.نىڭ بىرقىسمى.
[2] سۈرە رەئد 8 ـــ 9 ـ ئايەتلەر..

www.munber.org

ئاساندۇر. چۈنكى، اللہ تائالا بارلىق نەرسىنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ تۇرىدۇ، ھېچ نەرسە ئۇنىڭغا يوشۇرۇن قالمايدۇ.

* * * * * * *

وَمَا يَسْتَوِى ٱلْبَحْرَانِ هَـٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَآئِغٌ شَرَابُهُۥ وَهَـٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۖ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا ۖ وَتَرَى ٱلْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾

ئىككى دېڭىز (يەنى دېڭىز بىلەن دەريا) ئوخشاش ئەمەس. بۇنىڭ (يەنى دەريانىڭ) سۈيى تاتلىق، تەملىك بولۇپ (گالدىن) سىلىق ئۆتىدۇ، بۇ (يەنى دېڭىز) ناھايىتى ئاچچىق، تۇزلۇق، ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىدىن يېڭى گۆشلەرنى (يەنى بېلىقلارنى) يەيسىلەر، (دېڭىزدىن) سىلەر تاقايدىغان زىننەت بۇيۇملىرى (يەنى ئۈنچە ـ مارجانلار) نى چىقىرىسىلەر، اللہ نىڭ نېمىتىنى تەلەپ قىلىشىڭلار ئۈچۈن، شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈن (اللہ نىڭ ئەمرى بىلەن يۇك ـ تاق، يېمەك ـ ئىچمەكلەر قاچىلانغان) كېمىلەرنىڭ دېڭىزدا دولقۇن يېرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرىسەن﴿12﴾.

اللہ تائالانىڭ نېمەتلىرى ۋە مۆجىزىلىرى توغرىسىدا

اللہ تائالا بۇ ئايەتتە ئۆزىنىڭ بىر ـ بىرىگە قارمۇقارشى بولغان تۈرلۈك شەيئىلەرنى يارىتىشتەك بۈيۈك قۇدرىتىگە بەندىلىرىنىڭ دىققىتىنى بۇرۇشى ئۈچۈن مۇنداق بايانلارنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ. دېڭىز بىلەن دەريانى ياراتتى. سۈيى تاتلىق ۋە ئىنتايىن ساپ بولغىنى يۇرتلاردىن، ئاۋات شەھەرلەردىن، سەھرالاردىن ۋە چۆللەردىن ئېقىپ ئۆتىدىغان، ئىنسانلارنىڭ سۇغا بولغان ئېھتىياجىنى قاندۇرۇپ كېلىۋاتقان چوڭ ـ كىچىك دەريالاردۇر. دەريالارنىڭ سۈيى تاتلىق بولغاچقا، ئۇنى ئىچكەندە گالدىن سىلىق ئۆتىدۇ.

﴿**بۇ (يەنى دېڭىز) ناھايىتى ئاچچىق، تۇزلۇق**﴾ تۇر. ئۇ چوڭ ـ چوڭ پاراخوتلار، كېمىلەر ماڭىدىغان دېڭىزدىن ئىبارەتتۇر. دېڭىزنىڭ سۈيى تۇزلۇق ۋە زەھەردەك ئاچچىق بولىدۇ. شۇڭا اللہ تائالا: ﴿**بۇ (يەنى دېڭىز) ناھايىتى ئاچچىق، تۇزلۇق**﴾ تۇر دېگەن. ئاندىن اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىدىن يېڭى گۆشلەرنى (يەنى بېلىقلارنى) يەيسىلەر، (دېڭىزدىن) سىلەر تاقايدىغان زىننەت بۇيۇملىرى (يەنى ئۈنچە ـ مارجانلار) نى چىقىرىسىلەر**﴾.

بۇ ھەقتە اللہ تائالا مۇنداق دېگەن: ﴿ئۇلاردىن مەرۋايىت بىلەن مارجان چىقىدۇ. (ئى ئىنسانلار! جىنلار!) پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ قايسى نېمەتلىرىنى ئىنكار قىلىسىلەر؟﴾[1].

﴿**(اللہ نىڭ ئەمرى بىلەن يۈك ـ تاق، يېمەك ـ ئىچمەكلەر قاچىلانغان) كېمىلەرنىڭ دېڭىزدا دولقۇن يېرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرىسەن**﴾ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى توغرىسىدا مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: كېمىلەر شامالنى يېرىپ ماڭىدۇ، پەقەت چوڭ كېمىلەرلا شامالنى يېرىپ ماڭالايدۇ. اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: كېمىلەرنىڭ سىلەرگە بويسۇندۇرۇلۇشى ﴿**اللہ نىڭ نېمىتىنى تەلەپ قىلىشىڭلار ئۈچۈن**﴾ دۇر، يەنى كېمىلەرگە ئولتۇرۇپ تىجارەت ئىش بىلەن يۇرتتىن يۇرتقا، شەھەردىن شەھەرگە سەپەر قىلىسىلەر.

---

[1] سۈرە راھمان 22 ـــ 23 ـ ئايەتلەر..

www.munber.org

بۇلار: ﴿شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈن﴾ سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بېرىلدى. يەنى دېڭىزدىن ئىبارەت بۇ كاتتا نەرسىنى سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەرگەن پەرۋەردىگارىڭلارغا شۈكۈر قىلىشىڭلار كېرەك. سىلەر دېڭىزنى خالىغىنىڭلار بويىچە ئىشلىتىسىلەر. كېمىلەر بىلەن قەيەرگە بېرىشنى خالىساڭلار شۇ يەرگە بارىسىلەر، ھېچقانداق توسالغۇغا ئۇچرىماستىن، الله تائالانىڭ قۇدرىتى بىلەن تىنىچ ـ ئامان سەپەر قىلىسىلەر. الله تائالا ھەقىقەتەن ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى نەرسىلەرنى سىلەرگە بويسۇندۇرۇپ بەردى، بۇنىڭ ھەممىسى الله تائالانىڭ سىلەرگە ئاتا قىلغان نېمىتى ۋە مەرھەمىتىدۇر.

* * * * * * *

يُولِجُ ٱلَّيۡلَ فِي ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِي ٱلَّيۡلِ وَسَخَّرَ ٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَ كُلّٞ يَجۡرِي لِأَجَلٖ
مُّسَمّٗىۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ
١٣ إِن تَدۡعُوهُمۡ لَا يَسۡمَعُواْ دُعَآءَكُمۡ وَلَوۡ سَمِعُواْ مَا ٱسۡتَجَابُواْ لَكُمۡۖ وَيَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ يَكۡفُرُونَ
بِشِرۡكِكُمۡۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثۡلُ خَبِيرٖ ١٤

الله كېچىنى كۈندۈزگە كىرگۈزىدۇ، كۈندۈزنى كېچىگە كىرگۈزىدۇ (شۇنىڭ بىلەن كېچە ـ كۈندۈزنىڭ ئۇزۇن ـ قىسقا بولۇشى جايلار، پەسىللەر بويىچە نۆۋەتلىشىپ تۇرىدۇ)، الله كۈن بىلەن ئاينى (بەندىلىرىنىڭ مەنپەئىتىگە) بويسۇندۇرۇپ بەردى. ھەر ئىككىلىسى مۇئەييەن مۇددەتكىچە (يەنى قىيامەتكىچە ئۆز ئوقىدا) سەير قىلىدۇ، ئەنە شۇ الله سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر، پادىشاھلىق ئۇنىڭغا خاستۇر، الله نى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار قىلچىلىك نەرسىگە ئىگە ئەمەس[13]. ئەگەر ئۇلارنى چاقىرساڭلار، سىلەرنىڭ چاقىرغىنىڭلارنى ئاڭلىمايدۇ، ئاڭلىغان تەقدىردىمۇ سىلەرگە جاۋاب قايتۇرالمايدۇ، قىيامەت كۈنى ئۇلار (الله غا ئۇلارنى) شېرىك قىلغانلىقىڭلارنى ئىنكار قىلىدۇ، (مۇشرىكلارنىڭ ۋە ئۇلارنىڭ بۇتلىرىنىڭ قىيامەت كۈندىكى ئەھۋالىنى ھېچ ئەھەدى) ساڭا ھەممىدىن خەۋەردار زاتتەك (يەنى الله دەك) ئېيتىپ بېرەلمەيدۇ[14].

مۇشرىكلارنىڭ ئىلاھلىرىنىڭ ھېچ نەرسىگە ئىگە بولالمايدىغانلىقى توغرىسىدا

الله تائالانىڭ كېچىنى قاراڭغۇلۇقى بىلەن، كۈندۈزنى يورۇقلۇقى بىلەن بويسۇندۇرۇشى، الله تائالانىڭ تامامى قۇدرىتىنى ۋە بۈيۈك پادىشاھلىقىنى كۆرسىتىدىغان دەلىلدۇر. الله تائالا بىرىنى قىسقارتىپ يەنە بىرىنى ئۇزارتىدۇ ـ دە، كۈز بىلەن ئەتىياز پەسىللىرىدە كېچە بىلەن كۈندۈز باراۋەر بولىدۇ. ئاندىن الله تائالا بىرىنى ئۇزارتىپ يەنە بىرىنى قىسقارتىدۇ ـ دە، ياز بىلەن قىش پەسىللىرى ئالمىشىپ تۇرىدۇ (يەنى كېچە بىلەن كۈندۈزنىڭ ئۇزۇن قىسقا بولۇشى بىلەن پەسىللەر نۆۋەتلىشىپ تۇرىدۇ).

﴿**الله كۈن بىلەن ئاينى (بەندىلىرىنىڭ مەنپەئىتىگە) بويسۇندۇرۇپ بەردى**﴾ يەنى ئاسماندا نۇر چېچىپ تۇرىدىغان ۋە تۇرغۇن يۇلتۇزلارنى بويسۇندۇرۇپ بەردى. ھەممە يۇلتۇزلار مۇئەييەن ئۆلچەمدە، پۈختا ۋە قانۇنلۇق سىزىلغان ئۆز ئوقى ئەتراپىدا، ھەممىنى بىلگۈچى غالىب الله تائالانىڭ ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە ھەرىكەت قىلىپ تۇرىدۇ. ﴿**ھەر ئىككىلىسى مۇئەييەن مۇددەتكىچە**﴾ يەنى قىيامەتكىچە ئۆز ئوقىدا ﴿**سەير قىلىدۇ، ئەنە شۇ الله سىلەرنىڭ پەرۋەردىگارىڭلاردۇر**﴾ يەنى بۇنى قىلغان زات ئەنە شۇ بۈيۈك پەرۋەردىگاردۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر.

www.munber.org

﴿**اللّٰه نى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار**﴾ يەنى ئۆزەڭلار گۇمان بىلەن اللّٰه تائالاغا يېقىن پەرىشتىلەرنىڭ سۈرىتى دەپ ئاتىۋالغان بۇتلىرىڭلار، شېرىكلىرىڭلار ﴿**قىلچىلىك نەرسىگە ئىگە ئەمەس**﴾ يەنى ئۇلار ئاسمانلاردىن ۋە زېمىندىن ھېچ نەرسىگە ئىگە ئەمەس.

﴿**ئەگەر ئۇلارنى چاقىرساڭلار، سىلەرنىڭ چاقىرغىنىڭلارنى ئاڭلىمايدۇ**﴾ يەنى اللّٰه تائالانى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار سىلەرنىڭ چاقىرغىنىڭلارنى ئاڭلىمايدۇ. چۈنكى، ئۇلار جانسىز جىسىملاردۇر. ﴿**ئاڭلىغان تەقدىردىمۇ سىلەرگە جاۋاب قايتۇرالمايدۇ**﴾ يەنى بۇتلار ئۇلاردىن تەلەپ قىلغان نەرسەڭلارنىڭ ھېچ بىرىنى سىلەرگە بېرىشكە قادىر بولالمايدۇ.

﴿**قىيامەت كۈنى ئۇلار (اللّٰه غا ئۇلارنى) شېرىك قىلغانلىقىڭلارنى ئىنكار قىلىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار سىلەردىن ئادا - جۇدا بولىدۇ. اللّٰه تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿اللّٰه نى قويۇپ قىيامەتكىچە دۇئانى ئىجابەت قىلىشقا قادىر بولالمايدىغان بۇتلارغا چوقۇنىدىغان ئادەمدىنمۇ گۇمراھ ئادەم بارمۇ؟ بۇتلار ئۇلارنىڭ دۇئاسىدىن غاپىلدۇر. (قىيامەت كۈنى) ئىنسانلار (ھېساب بېرىش ئۈچۈن) توپلانغان چاغدا، بۇتلار ئۇلارغا (يەنى بۇتپەرەسلەرگە) دۈشمەن بولىدۇ، ئۇلار تەرىپىدىن ئىبادەت قىلىنغانلىقىنى ئىنكار قىلىدۇ﴾[1] ﴿ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار) ئىززەتكە ئېرىشىش ئۈچۈن (يەنى بۇتلىرىنىڭ شاپائىتى بىلەن اللّٰه نىڭ ئالدىدا ئىززەتلىك بولۇشلىرى ئۈچۈن)، اللّٰه نى قويۇپ ئىلاھلار (يەنى بۇتلار) غا چوقۇندى. ئىش ئۇلارنىڭ گۇمان قىلغىنىدەك ئەمەس (يەنى بۇتلىرى ئۇلارنىڭ اللّٰه ئالدىدا ئىززەت تېپىشلىرىنىڭ سەۋەبى بولالمايدۇ)، ئۇلارنىڭ (يەنى مۇشرىكلارنىڭ) چوقۇنۇشىنى ئىنكار قىلىدۇ، ئۇلار (يەنى مۇشرىكلار)نىڭ دۈشمىنىگە ئايلىنىدۇ﴾[2].

ئىشلارنىڭ ئاخىرىنى، ئۇنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى، (ھەممە) ئىشلارنىڭ اللّٰه تائالانىڭ دەرگاھىغا قايتىدىغانلىقىنى ھېچ ئادەم ﴿**ساڭا ھەممىدىن خەۋەردار زاتتەك (يەنى اللّٰه دەك) ئېيتىپ بېرەلمەيدۇ**﴾ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە قەتادە مۇنداق دەيدۇ: اللّٰه تائالا ئۆزى ئېيتىپ بېرەلەيدۇ، اللّٰه تائالا ھەقىقەتەن ئەمەلىيەتتىن خەۋەر قىلغۇچىدۇر، اللّٰه تائالا خەۋەر قىلغان نەرسە چوقۇم ئىشقا ئاشىدۇ.

* * * * * * *

۞ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِ ۖ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿١٥﴾ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾ وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٧﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَىْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰٓ ۗ إِنَّمَا تُنذِرُ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِٱلْغَيْبِ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ ۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِۦ ۚ وَإِلَى ٱللَّهِ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

ئى ئىنسانلار! سىلەر اللّٰه غا موھتاجسىلەر، اللّٰه (ھەممىدىن) بىھاجەتتۇر، مەدھىيىگە لايىقتۇر*﴿15﴾. *ئەگەر اللّٰه خالىسا، سىلەرنى ھالاك قىلىپ (ئورنۇڭلارغا) يېڭى بىر خەلقنى پەيدا قىلىدۇ*﴿16﴾. *بۇ اللّٰه غا قىيىن ئەمەس*﴿17﴾. *ھېچبىر گۇناھكار ئادەم بىراۋنىڭ گۇناھىنى ئۈستىگە ئالالمايدۇ، گۇناھى ئېغىر بىر ئادەم باشقا بىراۋنى ئۆز گۇناھىنى ئۈستىگە ئېلىۋېلىشقا چاقىرسا، ئۇ يېقىن تۇغقىنى بولغان تەقدىردىمۇ،

---

(1) سۈرە ئەھقاف 5 — 6 - ئايەتلەر..

(2) سۈرە مەريەم 81 — 82 - ئايەت..

ئۇنىڭ گۇناھىدىن ئازراق نەرسىنى ئۈستىگە ئېلىۋالالمايدۇ، سەن پەقەت پەرۋەردىگارىنى كۆرمەي تۇرۇپ ئۇنىڭدىن قورقىدىغانلارنى، نامازنى ئادا قىلىدىغانلارنى ئاگاھلاندۇرىسەن، كىمكى (گۇناھلاردىن) پاكلىنىدىكەن، ئۇ ئۆزى ئۈچۈن پاكلانغان بولىدۇ. ئاخىر قايتىدىغان جاي اللە نىڭ دەرگاھىدۇر﴿18﴾.

ئىنسانلارنىڭ اللە تائالاغا مۇھتاج ئىكەنلىكى، قىيامەت كۈنى ھەر بىر ئادەم گۇناھلىرىنى ئۆزى ئۈستىگە ئالىدىغانلىقى توغرىسىدا

اللە تائالا ئۆزىدىن باشقا ھەممە نەرسىدىن بىھاجەت ئىكەنلىكىنى، پۈتكۈل مەخلۇقاتلارنىڭ اللە تائالاغا مۇھتاج ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ اللە تائالانىڭ ئالدىدا باش ئېگىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئى ئىنسانلار! سىلەر اللە غا موھتاجسىلەر**﴾ يەنى ئىنسانلار ئىش ـ ئەمەل بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ياكى ئارام ئېلىۋاتقان بارلىق ۋاقىتلىرىدا اللە تائالاغا مۇھتاجدۇر، اللە تائالا ئۇلاردىن مۇتلەق بىھاجەتتۇر.

﴿**اللە (ھەممىدىن) بىھاجەتتۇر، مەدھىيىگە لايىقتۇر**﴾ يەنى ھېچ شېرىكى يوق يالغۇز، يېگانە اللە تائالا ھەممىدىن بىھاجەتتۇر، جىمى ئىشلىرىدا، سۆزلىرىدە، ئالدىنئالا ئورۇنلاشتۇرىشىدا ۋە شەرىئەت قانۇنلىرىنى يولغا قويۇشتا مەدھىيىگە لايىقتۇر.

﴿**ئەگەر اللە خالىسا، سىلەرنى ھالاك قىلىپ (ئورنۇڭلارغا) يېڭى بىر خەلقنى پەيدا قىلىدۇ**﴾ يەنى ئى ئىنسانلار! ئەگەر اللە تائالا خالىسا، سىلەرنى ئەلۋەتتە يوق قىلىپ ئورنۇڭلارغا سىلەردىن باشقا كىشىلەرنى يارىتىدۇ، بۇ اللە تائالا ئۈچۈن ناھايىتى ئاساندۇر ﴿**بۇ اللە غا قىيىن ئەمەس**﴾.

﴿**ھېچبىر گۇناھكار ئادەم**﴾ قىيامەت كۈنى ﴿**بىراۋنىڭ گۇناھىنى ئۈستىگە ئالالمايدۇ، گۇناھى ئېغىر بىر ئادەم باشقا بىراۋنى ئۆز گۇناھىنى ئۈستىگە ئېلىۋېلىشقا چاقىرسا**﴾ يەنى ئۆزىنىڭ ئۈستىدىكى گۇناھلارنى ياكى بەزى گۇناھلىرىنى ئۈستىگە ئېلىپ ياردەم قىلىشقا چاقىرسا ﴿**ئۇ يېقىن تۇغقىنى بولغان تەقدىردىمۇ**﴾ ھەتتا ئۇنىڭ ئاتىسى ياكى ئوغلى بولغان تەقدىردىمۇ ﴿**ئۇنىڭ گۇناھىدىن ئازراق نەرسىنى ئۈستىگە ئېلىۋالالمايدۇ**﴾ يەنى ئۇ كۈندە ھەممە ئادەم ئۆز ھالى بىلەن بولۇپ قالىدۇ.

﴿**سەن پەقەت پەرۋەردىگارىنى كۆرمەي تۇرۇپ ئۇنىڭدىن قورقىدىغانلارنى، نامازنى ئادا قىلىدىغانلارنى ئاگاھلاندۇرىسەن**﴾ يەنى سەن ئېلىپ كەلگەن نەرسىدىن پەقەت پەرۋەردىگارىدىن قورقىدىغان، ئۇ بۇيرۇغان ئىشنى قىلىدىغان تەدبىرلىك ۋە ئەقىللىق كىشىلەرلا ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدۇ.

﴿**كىمكى (گۇناھلاردىن) پاكلىنىدىكەن، ئۇ ئۆزى ئۈچۈن پاكلانغان بولىدۇ**﴾ يەنى كىمكى بىرەر ياخشى ئەمەل قىلىدىكەن، ئۇنىڭ پايدىسى پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگە بولىدۇ.

﴿**ئاخىر قايتىدىغان جاي اللە نىڭ دەرگاھىدۇر**﴾ يەنى ئاخىر قايتىدىغان ۋە پاناھلىنىدىغان جاي اللە تائالانىڭ دەرگاھىدۇر، اللە تائالا ناھايىتى تېز ھېساب ئالغۇچىدۇر، ھەر بىر ئادەمگە ئەمەلىگە يارىشا مۇكاپات ۋە جازا بېرىدۇ، ئۇنىڭ ئەمەلى ياخشى بولسا، ئۇ ياخشىلىققا ئېرىشىدۇ، يامان ئىش قىلغان بولسا، جازاغا تارتىلىدۇ.

* * * * * * *

وَمَا يَسۡتَوِي ٱلۡأَعۡمَىٰ وَٱلۡبَصِيرُ ﴿١٩﴾ وَلَا ٱلظُّلُمَٰتُ وَلَا ٱلنُّورُ ﴿٢٠﴾ وَلَا ٱلظِّلُّ وَلَا ٱلۡحَرُورُ ﴿٢١﴾
وَمَا يَسۡتَوِي ٱلۡأَحۡيَآءُ وَلَا ٱلۡأَمۡوَٰتُۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُسۡمِعُ مَن يَشَآءُۖ وَمَآ أَنتَ بِمُسۡمِعٖ مَّن فِي ٱلۡقُبُورِ

www.munber.org

﴿٢٢﴾ إِنۡ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٢٣﴾ إِنَّآ أَرۡسَلۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ بَشِيرٗا وَنَذِيرٗاۚ وَإِن مِّنۡ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٞ ﴿٢٤﴾
وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدۡ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَبِٱلزُّبُرِ وَبِٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُنِيرِ
﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَخَذۡتُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۖ فَكَيۡفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾

كور ئادەم بىلەن كۆزى ساق ئادەم (يەنى كاپىر بىلەن مۆمىن) باراۋەر بولمايدۇ[19]. زۇلمەت بىلەن نۇر (يەنى باتىل بىلەن ھەق) باراۋەر بولمايدۇ[20]. سايە بىلەن ئىسسىق (يەنى جەننەت بىلەن دوزاخ) باراۋەر بولمايدۇ[21]. تىرىكلەر بىلەن ئۆلۈكلەر (يەنى مۆمىنلەر بىلەن كاپىرلار) باراۋەر بولمايدۇ، شۈبھىسىزكى، اللہ (ھەق دەۋەتنى) خالىغان كىشىلەرگە ئاڭلىتىدۇ. سەن قەبرىلەردىكىلەرگە (يەنى كاپىرلارغا) ئاڭلىتالمايسەن[22]. سەن پەقەت بىر ئاگاھلاندۇرغۇچىسەن[23]. ھەقىقەتەن بىز سېنى ھەق (دىن) بىلەن (مۆمىنلەرگە) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (كاپىرلارغا) ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق، قانداقلا بىر ئۇممەت بولمىسۇن، ئۇنىڭغا پەيغەمبەر كەلگەن[24]. ئۇلار سېنى ئىنكار قىلسا، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەن ئۇممەتلەرمۇ (ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى) ئىنكار قىلغان، پەيغەمبەرلىرى ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى، (ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان سەھىپىلەرگە ئوخشاش) سەھىپىلەرنى، (تەۋرات، ئىنجىلدەك) نۇرلۇق كىتابلارنى ئېلىپ كەلدى[25]. ئاندىن كاپىرلارنى جازالىدىم، (ئۇلارغا بەرگەن) ئازابىم قانداق ئىكەن؟ (يەنى ئۇلارغا قانداق قاتتىق ئازاب قىلدىم؟)[26].

مۆمىن بىلەن كاپىرنىڭ باراۋەر بولمايدىغانلىقى توغرىسىدا

اللہ تائالا بۇ ئايەتتە كور ئادەم بىلەن كۆزى ساق ئادەم باراۋەر بولمىغاندەك، ھەمدە ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا ئىنتايىن چوڭ پەرق بولغىنىدەك، زۇلمەت بىلەن نۇرنىڭ، سالقىن بىلەن ئىسسىقنىڭ باراۋەر بولمىغىنىغا ئوخشاش (يەنى بىر ـ بىرىدىن پەرقلىق، بىر ـ بىرىگە قارىمۇقارشى بولغان بۇ شەيئىلەر بىر ـ بىرى بىلەن باراۋەر بولمىغىنىدەك)، تىرىكلەر بىلەن ئۆلۈكلەرنىڭ باراۋەر بولمايدىغانلىقىنى بايان قىلىدۇ. اللہ تائالا بۇ مىسالدا تىرىكلەرنى مۆمىنلەرگە، ئۆلۈكلەرنى كاپىرلارغا مىسال قىلىپ كۆرسەتتى.

اللہ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئەسلىدە ئۆلۈك (يەنى كاپىر) بولۇپ، بىز ئۇنى (يەنى ئۇنىڭ قەلبىنى ئىمان بىلەن) تىرىلدۈرگەن، بىز ئۇنىڭغا كىشىلەر ئارىسىدا ھىدايەت تېپىشقا نۇر بەرگەن بىر ئادەم زۇلمەتتە (يەنى كۇفرىنىڭ قاراڭغۇلۇقىدا) قالغان ۋە ئۇنىڭدىن قۇتۇلالمىغان بىر ئادەم بىلەن ئوخشاشمۇ؟﴾[1] ﴿(كاپىرلار ۋە مۆمىنلەردىن ئىبارەت) ئىككى پىرقە بار، (بىر پىرقە) ئەماغا ۋە گاسقا ئوخشايدۇ، (يەنە بىر پىرقە بولسا) كۆزى كۆرىدىغان، قۇلىقى ئاڭلايدىغان ئادەمگە ئوخشايدۇ، ئۇلارنىڭ ئەھۋالى بىر ـ بىرىگە ئوخشامدۇ؟﴾[2].

مۆمىننىڭ كۆزى ھەقنى ئىمان نۇرى بىلەن كۆرىدۇ، قۇلىقى ھەقنى ئاڭلايدۇ، ئۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە، نۇرلۇق توغرا يول ئۈستىدە مېڭىپ، سايە تاشلاپ تۇرغان، بۇلاقلار ئېقىپ تۇرغان جەننەتلەردىكى ئېسىل تۇرالغۇ جايىغا يېتىپ بارىدۇ. كاپىر بولسا ھەقنى كۆرۈشكە كوردۇر. ھەقنى ئاڭلاشقان گاستۇر، ئۇ كۇفرىنىڭ قاراڭغۇلۇقى ئىچىدە ماڭىدۇ، ئۇ ئۇنىڭدىن ھەرگىز چىقالمايدۇ. بەلكى، ئۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئەنە شۇ گۇمراھلىق ۋە ئازغۇنلۇقنىڭ قاراڭغۇلىقى ئىچىدە ئادىشىپ يۈرىدۇ. تاكى گۇمراھلىق ئۇنى قىزىق

---

(1) سۈرە ئەنئام 122 ـ ئايەت.نىڭ بىرقىسمى.
(2) سۈرە ھۇد 24 ـ ئايەت.نىڭ بىرقىسمى.

www.munber.org

هارارەتتىن، بەدەننىڭ تۆشۈكلىرىگە كىرىپ كېتىدىغان ئاتەشلىك شامالدىن، زىيادە هارارەتلىك قايناق سۇدىن ۋە قارا تۈتۈندىن بولغان سالقىنمۇ ئەمەس، كۆركەممۇ ئەمەس سايىدىن تەركىب تاپقان ھەر تۈرلۈك قاتتىق ئازابلارغا دۇچار قىلىدۇ.

﴿شۈبھىسىزكى، اللّٰہ (ھەق دەۋەتنى) خالىغان كىشىلەرگە ئاڭلىتىدۇ﴾ يەنى خالىغان ئادەمنى دەلىل ـ پاكىتنى ئاڭلاشقا، ئۇنى قوبۇل قىلىشقا ۋە ئۇنىڭغا بويسۇنۇشقا مۇيەسسەر قىلىدۇ.

﴿سەن قەبرىلەردىكىلەرگە (يەنى كاپىرلارغا) ئاڭلىتالمايسەن﴾ يەنى كاپىرلىق ھالىتىدە ئۆلۈپ، ئۆلگەندىن كېيىن قەبرىلىرىگە قويۇلۇپ بولغان ئۆلۈكلەر ھىدايەتتىن ۋە ئۇنىڭغا قىلىنغان دەۋەتتىن مەنپەئەت ئالالمىغىنىدەك، ئۆزلىرىگە بەتبەختلىك پۈتۈلۈپ كەتكەن. ئەنە شۇ مۇشرىكلارنى توغرا يولغا باشلاشقا سېنىڭ قۇدرىتىڭ يەتمەيدۇ. ئۇلارنى سەن ھىدايەت قىلىشقا قادىر بولالمايسەن.

﴿سەن پەقەت بىر ئاگاھلاندۇرغۇچىسەن﴾ يەنى سېنىڭ ئۈستۈڭگە پەقەت تەبلىغ قىلىش ۋە ئۇلارنى كەلگۈسىدىكى قاتتىق ئازابتىن ئاگاھلاندۇرۇش ۋەزىپىسى يۈكلەنگەندۇر. اللّٰہ تائالا خالىغان كىشىنى گۇمراھ قىلىدۇ ۋە خالىغان كىشىنى ھىدايەت قىلىدۇ.

﴿ھەقىقەتەن بىز سېنى ھەق (دىن) بىلەن (مۆمىنلەرگە) خۇش خەۋەر بەرگۈچى، (كاپىرلارغا) ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق، قانداقلا بىر ئۈممەت بولمىسۇن، ئۇنىڭغا پەيغەمبەر كەلگەن﴾ يەنى ئادەم ئەۋلادىدىن اللّٰہ تائالا تەرىپىدىن ئۇلارغا پەيغەمبەر ئەۋەتىلمىگەن، ئۇلاردىكى كۆپرىدىن ئىبارەت يامان ئىللەتلەرنى، ناچار خاھىشلارنى پەيغەمبەرلەرنىڭ دەۋىتى ئارقىلىق يوقىتىلمىغان بىرمۇ ئۈممەت يوق.

اللّٰہ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سەن پەقەت بىر ئاگاھلاندۇرغۇچى. ھەر قەۋمنىڭ بىر ھىدايەت قىلغۇچىسى (يەنى پەيغەمبىرى) بولىدۇ﴾[1] ﴿بىز ھەقىقەتەن ھەر بىر ئۈممەتكە: «اللّٰہ غا ئىبادەت قىلىڭلار، شەيتاندىن (يەنى شەيتانغا، بۇتلارغا، كاھىنلارغا ئوخشاش ھەرقانداق مەبۇدقا ئىبادەت قىلىشتىن) يىراق بولۇڭلار» دەپ پەيغەمبەر ئەۋەتتۇق، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا اللّٰہ ھىدايەت قىلغانلىرىمۇ بار، گۇمراھلىققا تېگىشلىك بولغانلىرىمۇ بار﴾[2] بۇ ھەقتە كەلگەن ئايەتلەر ناھايىتى كۆپتۇر.

﴿ئۇلار سېنى ئىنكار قىلسا، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەن ئۈممەتلەرمۇ (ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەرلىرىنى) ئىنكار قىلغان، پەيغەمبەرلىرى ئۇلارغا روشەن مۆجىزىلەرنى﴾ كەسكىن پاكىتلارنى ﴿(ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان سەھىپىلەرگە ئوخشاش) سەھىپىلەرنى﴾ روشەن بايان قىلىنغان ﴿(تەۋرات، ئىنجىلدەك) نۇرلۇق كىتابلارنى ئېلىپ كەلدى. ئاندىن كاپىرلارنى جازالىدىم﴾ يەنى مۇشۇنداق پاكىتلار ۋە مۆجىزىلەر تۇرۇقلۇق ئۇلار ئۆزلىرىگە پەيغەمبەرلىرى ئېلىپ كەلگەن ھەق دىننى ئىنكار قىلدى. ئاندىن ئۇلارنى قاتتىق ئازاب ـ ئۇقۇبەت بىلەن جازالىدىم.

﴿(ئۇلارغا بەرگەن) ئازابىم قانداق ئىكەن؟﴾ يەنى ئۇلارغا بەرگەن دەھشەتلىك، ناھايىتى قاتتىق ۋە ئېچىنىشلىق ئازابىمنىڭ قانداق بولغانلىقىنى كۆردۈڭمۇ؟

* * * * * * *

[1] سۇرە رەئد 7 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۇە نەھل 36 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخۡرَجۡنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٍ مُّخۡتَلِفًا أَلۡوَٰنُهَاۚ وَمِنَ ٱلۡجِبَالِ
جُدَدُۢ بِيضٌ وَحُمۡرٌ مُّخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ٢٧ وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلۡأَنۡعَٰمِ مُخۡتَلِفٌ
أَلۡوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَۗ إِنَّمَا يَخۡشَى ٱللَّهَ مِنۡ عِبَادِهِ ٱلۡعُلَمَٰٓؤُاْۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ٢٨

كۆرمەمسەنكى، اللە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇردى. ئۇنىڭ بىلەن تۇرلۇك، رەڭگارەڭ مېۋىلەرنى چىقاردى، (شۇنىڭدەك اللە تاغلارنى ياراتتى) تاغلارنىڭ ئاق، قىزىللىرى، ھەر خىل رەڭدىكى يولۇللۇقلىرى ۋە قاپقارىلىرىمۇ بار﴿27﴾. شۇنىڭدەك ئىنسانلارنى، ھايۋانلارنى، چاھارپايلارنىمۇ خىلمۇخىل رەڭلىك قىلىپ ياراتتى، اللەنىڭ بەندىلىرى ئىچىدە اللەدىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ، اللە ھەقىقەتەن غالىبتۇر، (بەندىلىرى ئىچىدە تەۋبە قىلغانلارنى) مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴿28﴾.

اللە تائالانىڭ تولۇق قۇدرىتىنىڭ بايانى توغرىسىدا

اللە تائالا بۇ ئايەتتە بۇلۇتتىن ياغدۇرغان يامغۇر سۈيىدىن ھەر تۈرلۈك شەيئىلەرنى ياراتقانلىقىدا ئۆزىنىڭ مۇكەممەل قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان دەلىللەرنىڭ بارلىقىغا بەندىلىرىنىڭ دىققىتىنى بۇرايدۇ، اللە تائالا يامغۇر ئارقىلىق سېرىق، قىزىل، يېشىل، ئاق ۋە باشقا رەڭدىكى رەڭگارەڭ مېۋىلەرنى چىقىرىدۇ. خۇددى بۇ مېۋىلەرنىڭ رەڭلىرى ئوخشىمىغىنىدەك، ئۇلارنىڭ تەملىرى ۋە پۇراقلىرىمۇ بىر - بىرىگە ئوخشىمايدۇ.

بۇ ھەقتە اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿يەر يۈزىدە بىر ـ بىرىگە تۇتىشاڭغۇ قىتئەلەر بار ۋە تۈرلۈك زىرائەتلەر بار، كۆپ شاخلىق بولغان ۋە كۆپ شاخلىق بولمىغان (بىر ئۈرۈقتىن بىر قانچە تال ئۈنۈپ چىققان، بىر ئۈرۈقتىن پەقەت بىر تال ئۈنۈپ چىققان) خورما دەرەخلىرى بار، (ئۇلارنىڭ ھەممىسى) بىر خىل سۇ بىلەن سۇغىرىلىدۇ، ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن تەمدە ئارتۇق قىلىمىز، بۇلاردا چۈشىنىدىغان قەۋم ئۈچۈن (اللە نىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) نۇرغۇن دەلىللەربار﴾[1].

شۇنىڭدەك اللە تائالا ھەرخىل رەڭدىكى تاغلارنى ياراتتى ﴿**تاغلارنىڭ**﴾ ئەمەلىيەتتە ئاق، قىزىل ھالدا كۆرۈنۈپ تۇرغان ﴿**ئاق، قىزىللىرى، ھەر خىل رەڭدىكى يولۇللۇقلىرى ۋە قاپقارىلىرىمۇ بار**﴾ يەنى بىر - بىرىگە تۇتۇشۇپ كەتكەن ئۇزۇن قاپقارا تاغلارمۇ بار.

﴿**شۇنىڭدەك ئىنسانلارنى، ھايۋانلارنى، چاھارپايلارنىمۇ خىلمۇخىل رەڭلىك قىلىپ ياراتتى**﴾ ئىنسانلارنىڭ ئىچىدە ھەبەشلەرگە ۋە نېگىرلارغا ئوخشاش تېرىسى ناھايىتىمۇ قارا بولغان قارا تەنلىكلەر بار. ياۋروپالىقلارغا ئوخشاش تېرىسى ناھايىتى ئاق بولغان ئاق تەنلىكلەرمۇ بار. بەك قارىمۇ ئەمەس، بەك ئاقمۇ ئەمەس بۇغداي ئۆڭ ئەرەبلەرمۇ بار، ئەرەپلەردىن سەل قارىراق ھىندىلارمۇ بار. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿تىللىرىڭلارنىڭ، رەڭلىرىڭلارنىڭ خىلمۇخىل بولۇشى اللە نىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، بۇنىڭدا بىلىملىك كىشىلەر ئۈچۈن ھەقىقەتەن نۇرغۇن ئالامەتلەر بار﴾[2].

شۇنىڭدەك ھايۋانلارنىڭمۇ، چاھارپايلارنىڭمۇ ھەر خىل رەڭدىكىلىرى بار. ھەتتا بىر خىل جىنس ۋە بىر تۈردىكى ھايۋانلاردىنمۇ ھەر خىل رەڭدىكىلىرى بار. ئۇنىڭدىنمۇ ئېنىقراق قىلىپ ئېيتقاندا بىر

[1] سۈرە رەئد 4 - ئايەت..
[2] سۈرە رۇم 22 - بىرقىسمى.

www.munber.org

هايۋانلارنىڭ ئىككى خىل رەڭدىن تەركىب تاپقانلىرى يەنى ئالا - چىپار رەڭدىكىلىرى بار. ئەڭ ماھىر ياراتقۇچى الله تائالا ھېكمەت ۋە قۇدرەت جەھەتتىن ئۇلۇغدۇر.

شۇڭا الله تائالا بۇ مۆجىزە خاراكتېرلىك بايانىدىن كېيىن مۇنداق دەيدۇ: ﴿**الله نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە الله دىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ**﴾ يەنى الله تائالادىن ھەقىقىي قورقىدىغانلار پەقەت الله تائالانى ھەقىقىي رەۋىشتە تونۇغان ئالىملاردۇر. چۈنكى، ھەممىدىن بۈيۈك، ھەر نەرسىگە قادىر، ھەممىنى بىلگۈچى، ئېسىل سۈپەتلەر ۋە چىرايلىق ئىسىملار بىلەن سۈپەتلەنگەن زات الله تائالانى تونۇغانسېرى، ئۇنى تونۇش مۇكەممەللىشىدۇ ۋە ئۇنى بىلىش تېخىمۇ چوڭقۇرلىشىدۇ. شۇنىڭ بىلەن الله تائالادىن قورقۇش تېخىمۇ قاتتىق، تېخىمۇ زىيادە بولىدۇ.

ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە، ئىبنى ئابباستىن الله تائالانىڭ: ﴿**الله نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە الله دىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ**﴾ دېگەن ئايىتى ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئۇلار الله تائالانىڭ ھەر نەرسىگە قادىر ئىكەنلىكىنى بىلىدىغانلاردۇر. ئىبنى ئابباسنىڭ يەنە مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان: مېھرىبان الله تائالانىڭ بەندىلىرى ئىچىدىن الله تائالانى تونۇغان كىشى، الله تائالاغا ھېچ نەرسىنى شېرىك قىلمىغان، الله تائالا ھالال قىلغان نەرسىلەرنى ھالال، ھارام قىلغان نەرسىلەرنى ھارام دەپ بىلگەن، الله تائالانىڭ ۋەز - نەسىھەتلىرىنى ئېسىدە چىڭ ساقلىغان، الله تائالاغا چوقۇم ئۇچرىشىدىغانلىقىغا ۋە الله تائالانىڭ ئۇنىڭدىن ئەمەلىگە يارىشا ھېساب ئالىدىغانلىقىغا چىن دىلىدىن ئىشەنگەن كىشىلەردۇر.

سەئىد ئىبنى جۇبەير مۇنداق دەيدۇ: الله تائالادىن قورقۇش سەن بىلەن غالىب ۋە بۈيۈك الله تائالاغا ئاسىيلىق قىلىش ئارىسىدا توسالغۇ بولۇپ تۇرالايدۇ. ھەسەنبەسىر مۇنداق دېدى: ھەقىقىي ئالىم الله تائالادىن الله تائالانى كۆرمەي تۇرۇپ قورققان، الله تائالا رىغبەتلەندۈرگەن نەرسىنى قولغا كەلتۈرۈشكە ھېرىسمەن بولغان، الله تائالا غەزەپلەنگەن نەرسىدىن يىراق بولغان كىشىدۇر. ئاندىن ھەسەنبەسرى بۇ ئايەتنى ئوقۇدى: ﴿**الله نىڭ بەندىلىرى ئىچىدە الله دىن پەقەت ئالىملارلا قورقىدۇ، الله ھەقىقەتەن غالىبتۇر، (بەندىلىرى ئىچىدە تەۋبە قىلغانلارنى) مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر**﴾.

سۇفيان سەۋرى، ئەبۇھەييان تەيمىدىن بىر ئادەمنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئالىملار ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى الله تائالانى تونۇغان ۋە الله تائالانىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنى بىلگەن ئالىمدۇر. يەنە بىرى الله تائالانى تونۇغان بىراق الله تائالانىڭ ئەمر - پەرمانىنى بىلمىگەن ئالىمدۇر. ئۈچۈنچىسى: الله تائالانىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنى بىلگەن لېكىن الله تائالانى تونۇمىغان ئالىمدۇر. الله تائالانى تونۇغان ۋە الله تائالانىڭ ئەمر - پەرمانىنى بىلگەن ئالىم الله تائالادىن قورقىدۇ. الله تائالا يولغا قويغان چەك - چېگرا ۋە بەلگىلىمىلەرنى، پەرزلەرنى بىلىدۇ. الله تائالانى تونۇغان بىراق الله تائالانىڭ ئەمر - پەرمانىنى بىلمىگەن ئالىم الله تائالادىن قورقىدۇ. بىراق ئۇ الله تائالا يولغا قويغان چەك - چېگرا ۋە بەلگىلىمىلەرنى، پەرزلەرنى بىلمەيدۇ. الله تائالانىڭ ئەمر - پەرمانىنى بىلگەن لېكىن الله تائالانى تونۇمىغان ئالىم الله تائالا يولغا قويغان چەك - چېگرا ۋە بەلگىلىمىلەرنى، پەرزلەرنى بىلىدۇ. ئەپسۇسكى، ئۇ غالىب ۋە بۈيۈك الله تائالادىن قورقمايدۇ.

* * * * * * *

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَـٰبَ ٱللَّهِ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَنفَقُوا۟ مِمَّا رَزَقْنَـٰهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً

يَرْجُونَ تِجَـٰرَةً لَّن تَبُورَ ﴿٢٩﴾ لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾

www.munber.org

شۈبھىسىزكى، الله نىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلىپ تۇرىدىغانلار، نامازنى ئادا قىلىدىغانلار كاسات بولمايدىغان تىجارەتنى ئۈمىد قىلىدۇ، بىز رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەرنى (الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن) يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا سەرپ قىلىدىغان كىشىلەرگە[29].الله ئەجىرلىرىنى تولۇق بېرىدۇ ۋە مەرھەمىتىدىن ئۇلارغا ئاشۇرۇپ بېرىدۇ، الله ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ئاز ياخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچىدۇر[30].

مۇسۇلمانلارنىڭ ئاخىرەت ئۈچۈن تىجارەت قىلغۇچىلار ئىكەنلىكى توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتتە مۆمىن بەندىلىرىنىڭ كىتابىنى تىلاۋەت قىلىدىغانلىقى، الله تائالاغا ئىمان ئېيتىدىغانلىقى، ناماز ئوقۇيدىغانلىقى، الله تائالا ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەردىن بەلگىلەنگەن ۋاقىتلاردا الله تائالانىڭ رازىلىقى ئۈچۈن كېچە ـ كۈندۈز، يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا ھالدا سەرپ قىلىش قاتارلىق ياخشى ئىشلارنى قىلىدىغانلىقىدىن خەۋەر بېرىدۇ.

ئۇلار **﴿كاسات بولمايدىغان تىجارەتنى ئۈمىد قىلىدۇ﴾** يەنى الله تائالانىڭ دەرگاھىدىن چوقۇم ئېرىشىدىغان ساۋابنى ئۈمىد قىلىدۇ.

ئۇلارغا **﴿الله ئەجىرلىرىنى تولۇق بېرىدۇ ۋە مەرھەمىتىدىن ئۇلارغا ئاشۇرۇپ بېرىدۇ﴾** يەنى ئۇلارغا ئۇلارنىڭ قىلغان (ياخشى) ئەمەللىرىنىڭ ساۋابىنى تولۇق بېرىدۇ ۋە ئۇنى ئۇلارغا ئۇلارنىڭ خىيالىدىن كېچىپ باقمىغان دەرىجىدە ھەسسىلەپ ئاشۇرۇپ بېرىدۇ. **﴿الله ھەقىقەتەن﴾** مۆمىن بەندىلىرىنىڭ گۇناھلىرىنى **﴿ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر ئاز ياخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچىدۇر﴾**.

* * * * * * *

وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ هُوَ ٱلۡحَقُّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِعِبَادِهِۦ لَخَبِيرُۢ بَصِيرٞ ﴿٣١﴾

ساڭا بىز ۋەھيى قىلغان كىتاب (يەنى قۇرئان) ھەقتۇر. ئىلگىرىكى كىتابلارنىڭ (راستلىقىنى) ئىسپاتلىغۇچىدۇر، الله ھەقىقەتەن بەندىلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر[31].

قۇرئان الله تائالانىڭ ھەق كىتابى ئىكەنلىكى توغرىسىدا

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿ساڭا بىز ۋەھيى قىلغان كىتاب (يەنى قۇرئان) ھەقتۇر. ئىلگىرىكى كىتابلارنىڭ (راستلىقىنى) ئىسپاتلىغۇچىدۇر﴾** يەنى بۇ كىتاب ئىلگىرىكى كىتابلارنى تەستىقلايدۇ شۇنداقلا ئۇ كىتابلارنىڭ ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن نازىل قىلىنغانلىقىنى تەنتەنىلىك ھالدا جاكارلايدۇ.

﴿ الله ھەقىقەتەن بەندىلىرىنى تولۇق بىلگۈچىدۇر، كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴾ يەنى الله تائالا ئۇلارنىڭ ئەھۋالىدىن تولۇق خەۋەرداردۇر. بەندىلىرى ئىچىدە كىمنىڭ الله تائالانىڭ ياخشىلىقلىرىغا ئېرىشىشكە ئەڭ ھەقلىق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. شۇڭا الله تائالا پەيغەمبەرلەرنى ۋە بۇيۇك ئەلچىلەرنى دەرىجىدە ئىنسانلارنىڭ ھەممىسىدىن ئۈستۈن قىلدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن ئۈستۈن قىلدى. بەزىسىنىڭ دەرىجىسىنى يۇقىرى قىلدى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ دەرىجىسىنى بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ دەرىجىلىرىدىن يۇقىرى قىلدى. ھەممە پەيغەمبەرلەرگە الله تائالانىڭ رەھمىتى ۋە ئامانلىقى بولسۇن!

* * * * * * *

www.munber.org

ثُمَّ أَوْرَثْنَا ٱلْكِتَٰبَ ٱلَّذِينَ ٱصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا ۖ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌۢ بِٱلْخَيْرَٰتِ بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾

ئاندىن بىز كىتاب (يەنى قۇرئان) نى بەندىلىرىمىزدىن بىز تاللىغان كىشىلەرگە مىراس قىلىپ بەردۇق. ئۇلارنىڭ بەزىسى ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچىدۇر (يەنى قۇرئاننى تىلاۋەت قىلغان بىلەن ئەمەل قىلمايدۇ)، بەزىسى ئوتتۇراھالدۇر (يەنى كۆپ چاغلاردا قۇرئانغا ئەمەل قىلىپ، قىسمەن چاغلاردا ئەمەل قىلمايدۇ) ۋە بەزىسى اللە نىڭ ئىزنى بويىچە ياخشى ئىشلارنى قىلىشتا ئالدىرىغۇچىدۇر. ئەنە شۇ كاتتا مەرھەمەتتۇر﴿32﴾.

قۇرئانغا ۋارىسلىق قىلغۇچىلارنىڭ ئۈچ تۈرلۈك بولىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿**ئاندىن بىز كىتاب (يەنى قۇرئان) نى بەندىلىرىمىزدىن بىز تاللىغان كىشىلەرگە مىراس قىلىپ بەردۇق**﴾ ئۇلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىدۇر. ئاندىن اللە تائالا ئۇلارنى ئۈچ تۈرگە بۆلۈپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلارنىڭ بەزىسى ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچىدۇر**﴾ يەنى ئۇ پەرز ئەمەللىرىدىن بەزىلىرىنى تولۇق ئادا قىلمايدۇ. هارام قىلىنغان بەزى ئىشلارنى قىلىپ جىنايەت ئۆتكۈزىدۇ.

﴿**بەزىسى ئوتتۇرا هالدۇر**﴾ يەنى ئۇ پەرز ئەمەللەرنى ئۆز جايىدا تولۇق ئادا قىلىدۇ. هارام قىلىنغان ئىشلارنى قىلىشتىن ساقلىنىدۇ. قىسمەن چاغلاردا مۇستەھەب يەنى ئىسلام دىنىدا ياخشى دەپ قارالغان ئىشلارنى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىنى قىلماي قالىدۇ. ئۇلار قىسمەن چاغلاردا مەكرۇھ يەنى ئىسلام دىنىدا ياقتۇرۇلمايدىغان بەزى ئىشلارنى قىلىپ سالىدۇ.

﴿**ۋە بەزىسى اللە نىڭ ئىزنى بويىچە ياخشى ئىشنى قىلىشتا ئالدىرىغۇچىدۇر**﴾ ئۇ پەرز ئەمەللەرنى مۇستەھەبلەرنى ئادا قىلىدۇ. هارام قىلىنغان ۋە مەكرۇھ قىلىنغان ئىشلارنى قىلىشتىن ساقلىنىدۇ. مەكرۇھ ئىشلارغا يولۇقۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن مۇباھ يەنى قىلسىمۇ بولىدىغان قىلمىسىمۇ بولىدىغان بەزى ئىشلاردىنمۇ ساقلىنىدۇ.

ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە، ئىبنى ئاباستىن اللە تائالانىڭ ﴿**ئاندىن بىز كىتاب يەنى قۇرئاننى بەندىلىرىمىزدىن بىز تاللىغان كىشىلەرگە مىراس قىلىپ بەردۇق**﴾ دېگەن ئايىتى ھەققىدە ئۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئۇلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىدۇر. اللە تائالا ئۇلارغا ئۆزى نازىل قىلغان ھەممە كىتابنى مىراس قىلىپ بەردى. ئۇلاردىن ئۆزىلىرىگە زۇلۇم قىلىنغانلار مەغپىرەت قىلىنىدۇ. ئوتتۇرا هال يول تۇتقانلاردىن ئاسان ھېساب ئېلىنىدۇ. ياخشى ئىشلارنى قىلىشتا ئالدىرىغانلار ھېساب ئېلىنماستىن جەننەتكە كىرىدۇ.

ئەبۇقاسىم تەبرانى ئىبنى ئاباستىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەلۇم بىر كۈنى مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلغان: «ئۈممىتىمدىن چوڭ گۇناھ قىلغانلارغا مەن شاپائەت قىلىمەن».

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دەيدۇ: ياخشى ئىشلارنى قىلىشتا ئالدىرىغۇچى جەننەتكە ھېساب ئېلىنماستىن كىرىدۇ. ئوتتۇرا هال يول تۇتقۇچى جەننەتكە اللە تائالانىڭ مەرھەمىتى بىلەن كىرىدۇ. ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچى ۋە ئەئراف ئەھلى (يەنى جەننەت بىلەن دوزاخ ئارىسىدىكى توسما ئۈستىدە قالغانلار) جەننەتكە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ شاپائىتى بىلەن كىرىدۇ.

شۇنداقلا سەلەپ ئۆلىمالىرىدىن بىر قانچە كىشىنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچى، بۇ ئۈممەتتىن قۇرئانغا ۋارىسلىق قىلىشقا تاللانغانلارنىڭ ئىچىدىن بولۇپ، ئىشلىرىغا قىڭغىرلىق

www.munber.org

ئارىلىشىپ قالغان، دىندا چەكلەنگەن بەزى ئىشلارنى قىلىپ سالغان، شەرىئەت ئەھكاملىرىنى تولۇق ئادا قىلىشتا كەمچىلىك ئۆتكۈزگەن ئادەملەردىن ئىبارەتتۇر.

ئىبىتلىشىچە: ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچى؛ بۇ ئۈممەت، قۇرئانغا ۋارىسلىق قىلىشقا تاللانغانلار ئەمەستۇر، دېگەن قاراشمۇ بار. توغرىسى، ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچى كىشى بۇ ئۈممەتتىنمۇ بار.

ئالىملارنىڭ پەزىلىتى توغرىسىدا

ئىنسانلار ئىچىدىن بۇ نېمەتكە بۇ مەرھەمەتكە ئەڭ ھەقلىق كىشىلەر ئالىملاردۇر. ئۇلارنىڭ پەزىلىتى ھەدىستە مۇنداق سۆپەتلەنگەن. ئىمام ئەھمەد قەيس ئىبنى كەسىرنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلغان: مەدىنىدىن ناتونۇش بىر ئادەم دەمەشقتىكى ئەبۇدەردا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ يېنىغا كەلدى. ئەبۇدەردا ئۇنىڭغا: قېرىندىشىم بۇ يەرگە نېمە ئىش بىلەن كەلدىڭ؟ دېدى. ئۇ: مەن سېنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلغانلىقىڭنى ئاڭلىدىم. مەن شۇ ھەدىسنى سەندىن ئاڭلاش ئۈچۈن كەلدىم، دېدى. ئەبۇدەردا: سەن تىجارەت ئۈچۈن كەلدىڭمۇ؟ دېدى. ئۇ: ياق، دېدى. ئەبۇدەردا: بىرەر ھاجەت ئۈچۈن كەلدىڭمۇ؟ دېدى. ئۇ: ياق، دېدى. ئەبۇدەردا: سەن پەقەت مۇشۇ بىر ھەدىسنى ئاڭلاشنى تەلەپ قىلىپ مەدىنىدىن بۇ يەرگە كەلدىڭمۇ؟ دېدى. ئۇ: ھەئە، دېدى.

ئەبۇدەردا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم دېدى: «كىمكى ئىلىم تەلەپ قىلىپ سەپەرگە چىقسا الله تائالا ئۇ كىشىنى جەننەتنىڭ يولىغا ماڭغۇزىدۇ، پەرىشتىلەر ھەقىقەتەن ئىلىم تەلەپ قىلغۇچى ئۈچۈن رازىلىق ۋە ھۆرمەت بىلدۈرۈپ قاناتلىرىنى يايىدۇ. ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى جانلىقلار ھەتتا بېلىقلارمۇ ئالىمغا ئەلۋەتتە مەغپىرەت تەلەپ قىلىدۇ. ئالىمنىڭ ئىبادەت قىلغۇچىدىن ئارتۇقچىلىقى ئاينىڭ باشقا يۇلتۇزلاردىن ئارتۇق بولغىنىغا ئوخشاش بولىدۇ. (يەنى ئاينىڭ باشقا يۇلتۇزلاردىن شۇ قەدەر نۇرلۇق بولغىنىدەك، ئالىممۇ ئىنسانلارنىڭ دىللىرىنى ئىلىم نۇرى بىلەن يورۇتىدىغان دەرىجىسى شۇ قەدەر يۇقىرى بولغان ئادەم ھېسابلىنىدۇ). ئالىملار ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋارىسىدۇر. پەيغەمبەرلەر ئالتۇن ياكى كۈمۈش مىراس قالدۇرغان ئەمەس، بەلكى ئىلىمنى مىراس قالدۇرغان. كىمكى ئىلىم ئالسا ئۇ ئۆز نېسىۋىسىنى تولۇق ئالغان بولىدۇ». بۇ ھەدىسنى ئەبۇداۋۇد، تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجە قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلغان.

* * * * * * *

جَنَّتُ عَدۡنٍ يَدۡخُلُونَهَا يُحَلَّوۡنَ فِيهَا مِنۡ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤۡلُؤٗاۖ وَلِبَاسُهُمۡ فِيهَا حَرِيرٞ ﴿٣٣﴾
وَقَالُواْ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِيٓ أَذۡهَبَ عَنَّا ٱلۡحَزَنَۖ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٞ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ ٱلَّذِيٓ أَحَلَّنَا دَارَ
ٱلۡمُقَامَةِ مِن فَضۡلِهِۦ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٞ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٞ ﴿٣٥﴾

ئۇلار ھەمىشە تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرىدۇ. ئۇلار جەننەتلەردە ئالتۇن بىلەيزۈكلەرنى، مەرۋايىتلارنى تاقايدۇ، ئۇلارنىڭ كىيىمى يىپەكتىن بولىدۇ[33]. ئۇلار ئېيتىدۇ: «جىمى ھەمدۇسانا بىزدىن غەم - قايغۇنى كەتكۈزۈۋەتكەن اللهغا مەنسۇپتۇر! بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىز ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ئاز ياخشىلىققا كۆپ ساۋاب بەرگۈچىدۇر[34]. الله مەرھەمىتىدىن بىزنى جەننەتتە تۇرغۇزدى. جەننەتتە بىز ھەرگىز جاپا تارتمايمىز، ھەرگىز چارچىمايمىز»[35].

www.munber.org

الله تائالا بەندىلىرى ئىچىدىن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى تەرىپىدىن نازىل قىلىنغان كىتاب - قۇرئاننى مىراس قىلىپ بېرىشكە تاللىغان ئەنە شۇ كىشىلەرنىڭ قىيامەت كۈندىكى جايى جەننەتلەر ئىكەنلىكىنى يەنى ئۇلار قىيامەت كۈنى غالىب ۋە بۈيۈك الله نىڭ دەرگاھىغا كەلگەندە مەڭگۈ تۇرىدىغان جەننەتلەرگە كىرىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ. ﴿**ئۇلار جەننەتلەردە ئالتۇن بىلەيزۈكلەرنى، مەرۋايىتلارنى تاقايدۇ**﴾.

ئىمام مۇسلىمدا ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ. «مۆمىننىڭ تاقىغان زىننەت بويۇملىرى تاھارەت سۈيى يەتكەن يەرگىچە يېتىدۇ، ئۇلارنىڭ جەننەتلەردە كىيىدىغان كىيىمى يىپەكتىن بولىدۇ» شۇڭا ئەرلەرگە دۇنيادا يىپەكتىن كىيىم كىيىش چەكلەنگەن. الله تائالا ئۇنى ئۇلارغا ئاخىرەتتە كىيىشنى ھالال قىلىپ بەردى.

ئىمام بۇخارى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «كىم دۇنيادا يىپەكتىن كىيىم كىيسە، ئۇنى ئاخىرەتتە كىيەلمەيدۇ».

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە مۇنداق دەيدۇ: «يىپەك دۇنيادا كاپىرلار ئۈچۈندۇر، ئاخىرەتتە سىلەر (يەنى مۆمىنلەر) ئۈچۈندۇر».

﴿**ئۇلار ئېيتتى: «جىمى ھەمدۇسانا بىزدىن غەم قايغۇنى كەتكۈزۈۋەتكەن ئاللاغا مەنسۇپتۇر»**﴾ يەنى الله بىزدىكى قورقۇنچ ۋە ئەندىشىلەرنى كەتكۈزۈپ، بىز قورقۇپ ۋە ھەزەر ئەيلەپ كېلىۋاتقان دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ غەم - قايغۇلىرىدىن بىزنى راھەتكە چىقاردى.

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما ۋە باشقىلار مۇنداق دەيدۇ: الله ئۇلارنىڭ نۇرغۇن گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدۇ. ئاز ياخشىلىقلىرىغا كۆپ ساۋاب ئاتا قىلىدۇ.

﴿**الله مەرھەمىتىدىن بىزنى جەننەتتە تۇرغۇزدى**﴾ ئۇلار ئېيتتى: الله بىزگە جەننەتتىكى بۇ دەرىجىنى، بۇ ئالىي ئورۇننى ئۆز مەرھەمىتى، ياخشىلىقى ۋە رەھمىتى يۈزىسىدىن بەردى. ئۇنداق بولمىغاندا بىزنىڭ ياخشى ئەمەللىرىمىز بىزنى بۇنداق ئېسىل ئورۇنغا ئېرىشتۈرەلمەيتتى.

ئىمام بۇخارى بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «سىلەردىن بىرىڭلارنىڭ ئەمەلى ئۇنى ھەرگىز جەننەتكە ئېلىپ كىرەلمەيدۇ» ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! سەنمۇ شۇنداقمۇ؟ دەپ سورىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مېنىمۇ ئېلىپ كىرەلمەيدۇ، مېنى پەقەت الله تائالا ئۆز رەھمىتى ۋە پەزلى ئىچىگە ئېلىپلا جەننەتكە كىرگۈزىدۇ» دەپ جاۋاب بەرگەن.

﴿**جەننەتتە بىز ھەرگىز جاپا تارتمايمىز، ھەرگىز چارچىمايمىز**﴾ يەنى ئۇلارغا جىسمانى ۋە روھي جەھەتتىن ھەرگىز ھارغىنلىق يەتمەيدۇ. چۈنكى، ئۇلار دۇنيادىكى چاغلىرىدا ئەمەل - ئىبادەتكە بېرىلگەن ئىدى. جەننەتكە كىرىش بىلەن تەڭ ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى شەرىئەت تەكلىپلىرى ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدۇ. ئۇلار مەڭگۈلۈك ۋە دائىملىق راھەتكە چىقىدۇ.

الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن: ﴿«ئۆتكەنكى كۈنلەردە (يەنى دۇنيادىكى چاغلىرىدا) ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلىقىڭلار ئۈچۈن خۇشال - خورام يەڭلار، ئىچىڭلار دېيىلىدۇ»﴾[1].

* * * * * * *

[1] سۈرە ھاققە 24 - ئايەت.

www.munber.org

وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَهُمۡ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقۡضَىٰ عَلَيۡهِمۡ فَيَمُوتُواْ وَلَا يُخَفَّفُ عَنۡهُم مِّنۡ عَذَابِهَاۚ
كَذَٰلِكَ نَجۡزِي كُلَّ كَفُورٖ ﴿٣٦﴾ وَهُمۡ يَصۡطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَآ أَخۡرِجۡنَا نَعۡمَلۡ صَٰلِحًا غَيۡرَ ٱلَّذِي
كُنَّا نَعۡمَلُۚ أَوَلَمۡ نُعَمِّرۡكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُۖ فَذُوقُواْ فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن
نَّصِيرٍ ﴿٣٧﴾

كاپىرلار دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، ئۇلارنىڭ ئۆلۈپ (ئارام تېپىپ قالماسلىقى ئۈچۈن) جانلىرى ئېلىنمايدۇ، ئۇلاردىن ئازابمۇ يېنىكلىتىلمەيدۇ، كۇفرىدا ھەددىدىن ئاشقان ھەر ئىنساننى ئەنە شۇنداق جازالايمىز ﴿36﴾. ئۇلار دوزاختا: «پەرۋەردىگارىمىز! بىزنى چىقىرىۋەتسەڭ (دۇنيادىكى ۋاقىتتا) قىلغان ئەمەللىرىمىزدىن باشقا ئەمەللەرنى قىلساق» دەپ يالۋۇرۇپ توۋلايدۇ. (الله ئېيتىدۇ) «سىلەرگە ئۆمرۈڭلارنى ئۇزۇن قىلىپ، ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدىغان ئادەم ۋەز ـ نەسىھەت ئالالىغۇدەك ۋاقىت بەرمىدىممۇ؟ سىلەرگە ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى پەيغەمبەر) كەلدىغۇ، ئەمدى ئازابنى تېتىڭلار، زالىملارغا ھېچقانداق ياردەم بەرگۈچى يوق» ﴿37﴾.

كاپىرلارغا بېرىلگەن جازا ۋە ئۇلارنىڭ جەھەننەمدىكى ئەھۋالى توغرىسىدا

بۈيۈك ۋە يۈكسەك الله بەختلىك كىشىلەرنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ئۇلاپلا بەتبەخت كىشىلەرنىڭ ئەھۋالىنى بايان قىلىشقا باشلاپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**كاپىرلار دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ، ئۇلارنىڭ ئۆلۈپ (ئارام تېپىپ قالماسلىقى ئۈچۈن) جانلىرى ئېلىنمايدۇ**﴾. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿دوزاختا ئۇ ئۆلمەيدۇ ۋە ئوبدان ياشىمايدۇ﴾[1].

ئىمام مۇسلىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «دوزاخقا كىرگەن ئەھلى دوزاخلار دوزاختا ئۆلمەيدۇ ۋە ئوبدان ياشىمايدۇ».

غالىب ۋە بۈيۈك الله يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار يەنى (كۇففارلار) (دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىگە): «ئى مالىك! پەرۋەردىگارىڭ بىزگە ئۆلۈم ھۆكۈم قىلسۇن» دەپ توۋلايدۇ. مالىك: «سىلەرئازابقا قالىسىلەر» دەيدۇ﴾[2] ئۇلار ئەنە شۇ ئەھۋالدا تۇرۇپ، ئۆلسەك ئارام تاپىمىز دەپ ئويلايدۇ، لېكىن ئۇلار ئۈچۈن ئۆلۈۋېلىشقا ھەرگىز يول يوقتۇر.

﴿**ئۇلارنىڭ ئۆلۈپ ئارام تېپىپ قالماسلىقى ئۈچۈن جانلىرى ئېلىنمايدۇ ئۇلاردىن ئازاب يېنىكلىتىلمەيدۇ**﴾ الله بۇ ھەقتە يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿گۇناھكارلار يەنى كۇففارلار ھەقىقەتەن دوزاخ ئازابىدا مەڭگۈ قالغۇچىلاردۇر. ئۇلاردىن ئازاب (بىردەممۇ) يېنىكلىتىلمەيدۇ،ئۇلار دوزاختا (ھەر قانداق ياخشىلىقتىن) ئۈمىدسىزلەردۇر﴾[3] ﴿جەھەننەمنىڭ ئوتى پەسىلەپ قالسا ئۇلارغا (ئوتنى) تېخىمۇ يالقۇنجىتىمىز﴾[4] ﴿(ئۇلارغا ئېيتىمىزكى): «تېتىڭلار! سىلەرگە پەقەت ئازابنىلا زىيادە قىلىمىز»﴾[5].

---

(1) سۈرە تاھا 7 ـ ئايەت..
(2) سۈرە زۇخرۇف 77 ـ ئايەت.
(3) سۈرە زۇخرۇف 74— 75 ـ ئايەتلەر.
(4) سۈرە ئىسرا 97 ـ ئايەت.
(5) سۈرە نەبە 30 ـ ئايەت.

www.munber.org

﴿كۇفرىدا ھەددىدىن ئاشقان ھەر ئىنساننى ئەنە شۇنداق جازالايمىز﴾ يەنى مانا بۇ پەرۋەردىگارىغا كاپىر بولغان ۋە ھەقنى ئىنكار قىلغان ھەر بىر ئىنسانغا بېرىلگەن جازادۇر.

ئۇلار دوزاختا پۈتۈن ئاۋازلىرى بىلەن غالىب ۋە بۈيۈك اللە غا زارلىنىپ: پەرۋەردىگارىمىز! بىزنى چىقىرىۋەتسەڭ (دۇنيادىكى ۋاقىتتا) قىلغان ئەمەللىرىمىزدىن باشقا ئەمەللەرنى قىلساق، دەپ يالۋۇرۇپ توۋلايدۇ. يەنى ئۇلار بۇرۇنقى ئەمەللەردىن باشقا ئەمەللەرنى قىلىش ئۈچۈن دۇنياغا قايتىشنى ئىلتىماس قىلىدۇ. پەرۋەردىگارى بۇلارغا «ئەگەر ئۇلارنى دۇنيا يۇرتىغا قايتۇرغان تەقدىردىمۇ، ئۇلارنىڭ چوقۇم توسۇلغان ئىشلارنى يەنە قىلىدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ باشقا ئەمەللەرنى قىلساق، دېگەن سۆزلىرىدە چوقۇم يالغانچىلار ئىكەنلىكلىرىنى ئەلۋەتتە ئوبدان بىلىدۇ. شۇڭا ئۇلارنىڭ سوئالىغا جاۋاب بەرمەيدۇ.

اللە تائالا ئۇلارنىڭ ئېيتقان سۆزلىرى ھەققىدە خەۋەر بېرىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿دۇنياغا قايتىشقا يول بارمىدۇ؟ بۇ شۇنىڭ ئۈچۈندۇركى، سىلەر اللە نى بىر دەپ بىلىشكە چاقىرىلغاندا (بۇنى) ئىنكار قىلدىڭلار،ئەگەر اللە غا شېرىك كەلتۈرۈلسە (يەنى لات، ئۇززا قاتارلىق بۇتلارغا چوقۇنۇشقا چاقىرىلساڭلار) ئۇنى تەستىق قىلىسىلەر، (يەنى ئۇلارنىڭ ئىلاھلىقىنى ئېتىراپ قىلىسىلەر)﴾[1] يەنى اللە سىلەرنىڭ دۇنياغا قايتىش ھەققىدىكى تەلىپىڭلارغا ئۇنىمايدۇ. چۈنكى، سىلەر اللە سىلەرنى توسقان ئىشلارنى قىلاتتىڭلار. ئەگەر سىلەر دۇنياغا قايتۇرۇلغان تەقدىردىمۇ، سىلەر چوقۇم چەكلەنگەن ئىشلارنى يەنە قىلىسىلەر بۇنى اللە ئوبدان بىلىدۇ.

شۇڭا اللە تائالا مۇنداق دەيدۇ: **﴿سىلەرگە ئۆمرۈڭلارنى ئۇزۇن قىلىپ، ۋەز - نەسىھەت ئالىدىغان ئادەم ۋەز - نەسىھەت ئالالىغۇدەك ۋاقىت بەرمىدىمۇ؟ سىلەرگە ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى پەيغەمبەر) كەلدىغۇ؟ يەنى دۇنيادا ئۇزۇن ئۆمۈر ياشىمىدىڭلارمۇ؟ ئەگەر سىلەر ھەق بىلەن مەنپەئەت ئالىدىغان ئادەم بولغان بولساڭلار، سىلەر دۇنيادا ياشىغان مۇددەتتە ئۇنىڭدىن چوقۇم مەنپەئەت ئالغان بولاتتىڭلار﴾.**

ئىمام ئەھمەد، ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «اللە تائالا ئۆمرىنى ئۇزۇن قىلغان بەندىگە ھەقىقەتەن گۇناھلىرىدىن تەۋبە قىلىشقا پۇرسەت بەردى. تاكى ئۇ ئاتمىش ياكى يەتمىش ياشقا كىرگۈچە ياشىدى. اللە تائالا ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن پۇرسەت بەردى». ئىمام بۇخارىمۇ بۇ ھەدىسنى ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇشۇنداق رىۋايەت قىلغان؛ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دەيدۇ: «غالىب، بۈيۈك اللە ئىنسانغا ئۇنىڭ ئۆمرىنى ئۇزۇن قىلىپ، گۇناھلىرىنى تەۋبە قىلغۇدەك پۇرسەت بەردى. تاكى ئۇ ئاتمىش يەتمىش ياشقا كىرگۈچە ھايات كەچۈردى».

ئىبنى جەرىر ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «اللە تائالا كىمگە ئاتمىش ياشقا كىرگۈچە ئۇزۇن ئۆمۈر بەرسە، ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرگەن مۇددەتتە گۇناھلىرىدىن تەۋبە قىلىش ئۈچۈن يېتەرلىك پۇرسەت بەرگەن بولىدۇ» بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەد ۋە نەسائىمۇ رىۋايەت قىلغان.

يەنى 60 تىن 70 ياشقىچە بولغان ئۆمۈر اللە تائالانىڭ بەندىلىرىگە گۇناھلىرىدىن تەۋبە قىلىشقا پۇرسەت بەرگەن ۋە ئۇلاردىكى ئىللەتلەرنى تۈگەتتىدىغان ئۆمۈر بولغانلىقى ئۈچۈن، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممىتىنىڭ كۆپ ساندىكىلەرنىڭ ئۆمرى تەخمىنەن 60، 70 ياش ئەتراپىدا بولىدۇ.

[1] سۈرە غافىر 12 - ئايەت.

www.munber.org

بۇ ھەقتە ئەبۇھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ. «ئۈممىتىمنىڭ ئۆمۈرلىرى 60 ياشتىن 70 ياشقىچە ئارىلىقتا بولىدۇ. ئۇلارنىڭ ئاز بىر قىسمى بۇ ياشتىنمۇ ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرىدۇ».

﴿سىلەرگە ئاگاھلاندۇرغۇچى يەنى پەيغەمبەر كەلدىغۇ؟﴾ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما، ئىكرىمە ئەبۇجەپەر باقىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، قەتادە ۋە سۇفيان ئىبنى ئۇيەينە قاتارلىقلار بۇ ئايەتنى «سىلەرگە قېرىلىقتىن ئىبارەت ئاگاھلاندۇرغۇچى يەتتىغۇ» دەپ تەپسىر قىلىدۇ.

سۇددى ۋە ئابدۇراھمان ئىبنى زەيد ئىبنى ئەسلەم ئۇ ئايەتنى: «سىلەرگە الله نىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كەلدىغۇ» دەپ تەپسىر قىلغان.

ئىبنى زەيد تۆۋەندىكى ئايەتنى ئوقۇغان ﴿بۇ (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام) ئىلگىرىكى ئاگاھلاندۇرغۇچىلارنىڭ جۈملىسىدىن بولغان بىر ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر﴾[1] شەيبان قەتادىدىن قىلغان: الله ئۇلارغا ئۇزۇن ئۆمۈر بەرگەنلىكى ۋە پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتكەنلىكى بىلەن ئۇلارغا ياخشى ئەمەل قىلىش پۇرسىتى بەرگەنلىكى ئۈچۈن پاكىت كۆرسىتىۋاتىدۇ، دېگەن رىۋايەتكە ئاساسلانغاندا، ئىبنى زەيدنىڭ تەپسىرى توغرىدۇر. ئىبنى جەرىرمۇ بۇنى توغرا دەپ قارىغان؛ سۇدى ۋە ئىبنى زەيدنىڭ تەپسىرىنىڭ توغرىلىقىنى تۆۋەندىكى ئايەتتىنمۇ كۆرىۋېلىشقا بولىدۇ. ﴿ئۇلار (يەنى كۇففارلار) (دوزاختا مۇئەككەل پەرىشتىگە) : «ئى مالىك! پەرۋەردىگارىڭ بىزگە ئۆلۈم ھۆكۈم قىلسۇن» دەپ توۋلايدۇ. مالىك: «سىلەر ئازابتا چوقۇم قالىسىلەر» دەيدۇ. بىز سىلەرگە ھەقىقەتەن ھەق (دىن) نى كەلتۈردۇق ۋە لېكىن سىلەرنىڭ كۆپچىلىكىڭلار ھەق (دىن) نى يامان كۆرگۈچىلەردۇر﴾[2] يەنى بىز سىلەرگە ھەق (دىن) نى پەيغەمبەرلەرنىڭ تىللىرى ئارقىلىق بايان قىلدۇق. سىلەر ئۇنىڭدىن باش تارتتىڭلار،ئۇنىڭغا قارشىلىق قىلدىڭلار.

بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەيغەمبەر ئەۋەتمەي تۇرۇپ (ھېچ ئادەمنى) جازالىغىنىمىز يوق﴾[3] ﴿دوزاخقا ھەر قاچان بىر توپ ئادەم تاشلانغان چاغدا، دوزاخقا مۇئەككەل پەرىشتىلەر ئۇلاردىن: «سىلەرگە ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى پەيغەمبەر كەلمىگەنمىدى؟» دەپ سورايدۇ. ئۇلار: «ئۇنداق ئەمەس، بىزگە ھەقىقەتەن ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلگەن، بىز (ئۇنى) ئىنكار قىلدۇق. ھەممە بىز: الله (ھېچ ئادەمگە ۋەھيىدىن) بىرەر نەرسە نازىل قىلغىنى يوق، سىلەر پەقەت چوڭقۇر ئازغۇنلۇقتا، دېدۇق» دەيدۇ﴾[4].

﴿ئەمدى ئازابنى تېتىڭلار، زالىملارغا ھېچ قانداق ياردەم بەرگۈچى يوق﴾ يەنى سىلەر دۇنيادىكى چېغىڭلاردا پەيغەمبەرلەرگە قارشىلىق قىلغان قىلمىشىڭلارنىڭ جازاسى ئۈچۈن دوزاخنىڭ ئازابىنى تېتىڭلار، بۈگۈن سىلەرگە سىلەر تارتىۋاتقان ئازاب - ئوقۇبەتتىن، بويۇنۇڭلارغا سېلىنغان تاقاق ۋە زەنجىرلەردىن قۇتقۇزۇشقا ھېچ ياردەم بەرگۈچى يوقتۇر.

* * * * * * *

[1] سۈرە نەجم 56 - ئايەت.
[2] سۈرە زۇخرۇف 77 — 78 - ئايەتلەر.
[3] سۈرە ئىسرا 15 - - ئايەت.
[4] سۈرە مۇلك 8 — 9 - - ئايەتلەر.

www.munber.org

إِنَّ ٱللَّهَ عَٰلِمُ غَيۡبِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ إِنَّهُۥ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٣٨﴾ هُوَ ٱلَّذِي
جَعَلَكُمۡ خَلَٰٓئِفَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ فَمَن كَفَرَ فَعَلَيۡهِ كُفۡرُهُۥۖ وَلَا يَزِيدُ ٱلۡكَٰفِرِينَ كُفۡرُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ إِلَّا مَقۡتٗاۖ
وَلَا يَزِيدُ ٱلۡكَٰفِرِينَ كُفۡرُهُمۡ إِلَّا خَسَارٗا ﴿٣٩﴾

الله ھەقىقەتەن ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى غەيبنى بىلگۈچىدۇر. الله ھەقىقەتەن دىللاردىكى سىرلارنى بىلگۈچىدۇر﴿38﴾. الله سىلەرنى زېمىندا ئورۇنباسارلار قىلدى، كىمكى كاپىر بولىدىكەن، ئۇنىڭ كۇفرىنىڭ زىيىنى ئۆزىگە بولىدۇ، كاپىرلارنىڭ كۇفرى پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا پەقەت غەزەپنىلا زىيادە قىلىدۇ (يەنى ئۇلارنىڭ كۇفرى ئۇلارنى الله نىڭ رەھمىتىدىن تېخىمۇ يىراقلاشتۇرىدۇ)، كاپىرلارنىڭ كۇفرى ئۇلارغا پەقەت ھالاكەتنىلا زىيادە قىلىدۇ﴿39﴾.

بۇ ئايەتتە الله تائالا ئۆزىنىڭ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى غەيب نەرسىلەرنى دىللاردىكى يوشۇرۇن سىرلارنى، قەلبلەردىكى مەخپىيەتلىكلەرنى بىلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلىدۇ. الله كەلگۈسىدە ھەر بىر ئادەمگە ئەمەلىگە يارىشا مۇكاپات ۋە جازا بېرىدۇ.

﴿الله سىلەرنى زېمىندا ئورۇن باسارلاردىن قىلدى﴾ يەنى بىر قەۋم ئۆزىدىن ئىلگىرىكى قەۋملەرگە؛ بىر ئۇممەت ئۆزىدىن ئىلگىرىكى ئۇممەتلەرگە ئورۇن باسار بولىدۇ. بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەرنى زېمىننىڭ ئورۇن باسارلىرى قىلغانلار كىم؟ ﴾[1].

كىمكى كاپىر بولىدىكەن، ئۇنىڭ كۇفرىنىڭ زىيىنى ئۆزىگە بولىدۇ. يەنى ئۇنىڭ ئۇۋالى باشقىلارغا ئەمەس، پەقەت ئۆزىگىلا يانىدۇ. كاپىرلارنىڭ كۇفرى پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا پەقەت غەزەپنىلا زىيادە قىلىدۇ. يەنى ئۇلار كۇفرىلىق قىلىشنى داۋام قىلغانسېرى الله تائالا ئۇلارغا قاتتىق غەزەپلىنىدۇ. ئۇلار كۇفرىدا داۋام قىلغانسېرى ئۆزلىرىنى ۋە خوتۇن - بالىلىرىنى قىيامەت كۈنى زىيانغا ئۇچرىتىدۇ. مۆمىنلەر بولسا تامامەن ئۇنىڭ ئەكسىچە بولىدۇ. ئۇلاردىن بىرىنىڭ ئۆمرى ئۇزۇن بولغانسېرى ۋە قىلغان ئەمەلى ياخشى بولغانسېرى، جەننەتتىكى دەرىجىسى ۋە ئورنى يۇقىرى، ئەجرى زىيادە بولىدۇ. ئۇنى ياراتقۇچىسى، ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى الله ياخشى كۆرىدۇ.

* * * * * * *

قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ شُرَكَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُواْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِ أَمۡ لَهُمۡ شِرۡكٞ
فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ أَمۡ ءَاتَيۡنَٰهُمۡ كِتَٰبٗا فَهُمۡ عَلَىٰ بَيِّنَتٖ مِّنۡهُۚ بَلۡ إِن يَعِدُ ٱلظَّٰلِمُونَ بَعۡضُهُم بَعۡضًا إِلَّا
غُرُورًا ﴿٤٠﴾ ۞ إِنَّ ٱللَّهَ يُمۡسِكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ أَن تَزُولَاۚ وَلَئِن زَالَتَآ إِنۡ أَمۡسَكَهُمَا مِنۡ أَحَدٖ مِّنۢ
بَعۡدِهِۦٓۚ إِنَّهُۥ كَانَ حَلِيمًا غَفُورٗا ﴿٤١﴾

ئېيتقىنكى، «ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ؟ سىلەر الله نى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار (نېمە بىلەن چوقۇنۇشقا لايىق بولىدى؟) ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلاركى، ئۇلار زېمىندىن نېمىلەرنى ياراتتى؟ يا ئۇلار ئاسمانلارنى الله بىلەن بىرلىكتە ياراتتىمۇ؟ يا ئۇلارغا بىز بىر كىتاب بەرگەن بولۇپ، ئۇلار شۇ كىتابتىكى

---

[1] سۈرە نەمله 62 - ئايەت.

www.munber.org

روشەن دەلىللەرگە ئاساسلىنامدۇ؟ » ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، زالىملار بىر - بىرىگە پەقەت يالغاننىلا ۋەدە قىلىشىدۇ﴿40﴾. اللّٰه ھەقىقەتەن ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى (قۇدرىتى ۋە گۈزەل ھېكمىتى بىلەن) چۈشۈپ كېتىشتىن توختىتىپ تۇرىدۇ. ئەگەر ئۇلار چۈشۈپ كەتسە، ئۇلارنى ھېچ ئەھەدى توختىتىپ تۇرالمايدۇ. اللّٰه ھەقىقەتەن ھەلىمدۇر (يەنى كۇففارلار ئازابقا تېگىشلىك بولسىمۇ، ئۇلارنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ)، ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴿41﴾.

بۇتلارنىڭ ئاجىز ئىكەنلىكىگە، ﷲ تائالانىڭ قۇدرىتىنىڭ كاتتىلىقىغا دىققەتنى بۇراش توغرىسىدا

اللّٰه تائالا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مۇشرىكلارغا مۇنداق دېيىشكە بۇيرۇيدۇ: ﴿**ئېيتقىنكى، « ئېيتىپ بېقىڭلارچۇ؟ سىلەر اللّٰه نى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار (نېمە بىلەن چوقۇنۇشقا لايىق بولدى؟) ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلاركى، ئۇلار زېمىندىن نېمىلەرنى ياراتتى؟ يا ئۇلار ئاسمانلارنى اللّٰه بىلەن بىرلىكتە ياراتتىمۇ؟**﴾ ئۇلار ئۇنىڭدىن ھېچ نەرسىنى ياراتقىنى يوق. ئۇلار قىلچىلىك نەرسىگىمۇ ئىگە ئەمەس.

﴿**يا ئۇلارغا بىز بىر كىتاب بەرگەن بولۇپ، ئۇلار شۇ كىتابتىكى روشەن دەلىللەرگە ئاساسلىنامدۇ؟**﴾ يەنى ياكى بىز ئۇلارغا بىر كىتاب نازىل قىلغان بولۇپ، ئۇلار شۇ كىتاب بويىچە شېرىك ۋە كۇفرىدىن سۆز ئاچامدۇ؟ ئىش ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس. ﴿**زالىملار بىر - بىرىگە پەقەت يالغاننىلا ۋەدە قىلىشىدۇ**﴾ يەنى ئۇلار اللّٰه تائالانى قويۇپ بۇتلىرىغا چوقۇنۇشتا پەقەت نەپسى خاھىشلىرىغا، ھاۋايى - ھەۋەسلىرىگە ۋە ئۆزلىرىنىڭ قۇرۇق ئارزۇلىرىغا ئەگىشىدۇ. ئۇلار ئەگىشىۋاتقان نەرسە ساختا، باتىل ۋە يالغاندىن باشقا نەرسە ئەمەس.

اللّٰه تائالا بۇ ئايەتتە ئۆز بۇيرۇقلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئارزۇسىدىكى اللّٰه ئورۇنلاشتۇرغان ئۆز ئارا بىر - بىرىنى تارتىدىغان تارتىش كۈچى ئارقىلىق ئاسمانلار ۋە زېمىننىڭ بىر خىل قانۇنىيەتتە مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىدىن ئىبارەت بۈيۈك قۇدرىتىدىن خەۋەر قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**اللّٰه ھەقىقەتەن ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى (قۇدرىتى ۋە گۈزەل ھېكمىتى بىلەن) چۈشۈپ كېتىشتىن توختىتىپ تۇرىدۇ**﴾ بۇ ھەقتە غالىب ۋە بۈيۈك اللّٰه يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿(ئاسماننىڭ)زېمىنغا چۈشۈپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، اللّٰه ئاسماننى توختىتىپ تۇرىدۇ، پەقەت اللّٰهنىڭ ئىزنى بىلەن (ئاسماننىڭ قىيامەت بولغان چاغدا) چۈشۈپ كېتىشى بۇنىڭدىن مۇستەسنا﴾[1] ﴿اللّٰه نىڭ ئاسمان زېمىننى ئۆز ئەمرى بىلەن (مۇئەللەق) تۇرغۇزۇشى اللّٰه نىڭ (كامالى قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغان) ئالامەتلىرىدىندۇر، ئاندىن اللّٰه (قەبرىلەردە كۆمۈلۈپ ياتقان) سىلەرنى يەر ئاستىدىن چاقىرسا، دەرھال چىقىسىلەر﴾[2].

﴿**ئەگەر ئۇلار (يەنى ئاسمان بىلەن زېمىن) چۈشۈپ كەتسە، ئۇلارنى ھېچ ئەھەدى توختىتىپ تۇرالمايدۇ**﴾ يەنى ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ ھەرىكەت قانۇنىيىتىدە داۋاملىق قالدۇرۇشقا اللّٰه تائالا دىن باشقا ھېچكىم قادىر بولالمايدۇ. شۇنداق تۇرۇقلۇق اللّٰه مېھرىبان ھەلىمدۇر، ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر. يەنى اللّٰه بەندىلىرىنىڭ ئۆزىگە كاپىر بولغانلىقىنى، ئاسىيلىق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرسىمۇ، ئۇلارغا مېھرىبانلىق قىلىپ ئۇلارنىڭ ئۆمرىنى ئۇزۇن قىلىدۇ. تەۋبە قىلىش ئۈچۈن پۇرسەت بېرىدۇ. جازالاشنى كېچىكتۈرىدۇ، ئۇنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ. بىر قىسىملىرىنىڭ ئەيىبلىرىنى يوشۇرىدۇ ۋە

[1] سۈرە ھەج 65 - ئايەت.
[2] سۈرە رۇم 25 - ئايەت.

www.munber.org

گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىدۇ.﴿اللہ ناھايىتى ھەلىمدۇر،(يەنى كۇففارلار ئازابقا تېگىشلىك بولسىمۇ، ئۇلارنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ)، اللہ ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر﴾.

* * * * * * *

وَأَقْسَمُوا۟ بِٱللَّهِ جَهْدَ أَيْمَـٰنِهِمْ لَئِن جَآءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى ٱلْأُمَمِ ۖ فَلَمَّا
جَآءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾ ٱسْتِكْبَارًا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَكْرَ ٱلسَّيِّئِ ۚ وَلَا يَحِيقُ ٱلْمَكْرُ ٱلسَّيِّئُ
إِلَّا بِأَهْلِهِۦ ۚ فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ ٱلْأَوَّلِينَ ۚ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ
تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

ئۇلار ئۆزلىرىگە ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى پەيغەمبەر) كەلسە، ھەر قانداق ئۇممەتكە قارىغاندا ئەڭ ھىدايەت تاپقۇچى بولىدىغانلىقلىرى بىلەن قاتتىق قەسەم ئىچىشتى. ئۇلارغا ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلگەن چاغدا (ھىدايەتتىن) تېخىمۇ يىراق بولۇشتى﴿42﴾. (بۇنداق بولۇشى) ئۇلارنىڭ زېمىندا تەكەببۇرلۇق قىلغانلىقلىرى ۋە ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەنلىكلىرىدىندۇر. ھىيلە ـ مىكىرنىڭ ۋابالى پەقەت ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەن ئادەمنىڭ ئۆزىگە بولىدۇ، ئۇلار پەقەت ئىلگىرىكى ئۇممەتلەرگە قوللىنىلغان (اللەنىڭ ئۇلارنى ھالاك قىلىش ۋە جازالاشتىن ئىبارەت) يولىنىلا كۈتىدۇ، اللەنىڭ (مەخلۇقاتلار ئۈستىدە قوللانغان) يولىدا ھەرگىزمۇ ھېچقانداق ئۆزگىرىشنى كۆرمەيسەن، اللە يولىدا ھەرگىز يۆتكىلىشنىمۇ (يەنى ئازابنىڭ ئازابقا تېگىشلىك بولغانلار ئۈستىدىن باشقىلارنىڭ ئۈستىگە يۆتكىلىشىنى) كۆرمەيسەن﴿43﴾.

كاپىرلارنىڭ ئۆزلىرىگە بىر ئاگاھلاندۇرغۇچىنىڭ كېلىشىنى ئۈمىد قىلغانلىقى، ئۇلارغا ئاگاھلاندۇرغۇچى كەلگەن چاغدا ئۇنى ئىنكار قىلغانلىقى توغرىسىدا

اللہ تائالا قۇرەيش ئەھلى ۋە ئەرەبلەرنىڭ ئۆزلىرىگە پەيغەمبەر ئەۋەتىلىشتىن ئىلگىرى، ئۆزلىرىگە ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى پەيغەمبەر) كەلسە، ھەر قانداق ئۇممەتكە يەنى پەيغەمبەرلەر ئەۋەتىلگەن بارلىق ئۇممەتلەرگە قارىغاندا ئەڭ ھىدايەت تاپقۇچى بولىدىغانلىقلىرى بىلەن اللہ نىڭ نامىدا قاتتىق قەسەم ئىچكەنلىكىدىن خەۋەر قىلىدۇ.

ھەقتە اللہ تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿(مېنىڭ قۇرئان نازىل قىلىشىم) سىلەرنىڭ، پەقەت بىزدىن ئىلگىرىكى ئىككى تائىپىگىلا (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالارغىلا) كىتاب نازىل قىلىنغان، ئۇلارنىڭ ئوقۇغان كىتابلىرىدىن بىزنىڭ زادىلا خەۋىرىمىز يوق، دېمەسلىكىڭلار ئۈچۈندۇر. ياكى سىلەرنىڭ، ئەگەر بىزگە كىتاب نازىل قىلىنغان بولسا، بىز ئەلۋەتتە ئۇلاردىن ئارتۇق ھىدايەت تاپقان بولاتتۇق، دېمەسلىكىڭلار ئۈچۈندۇر. سىلەرگە پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن ھەقىقەتەن پاكىت، ھىدايەت ۋە رەھمەت نازىل بولدى، اللہ نىڭ ئايەتلىرىنى ئىنكار قىلغان ۋە ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈگەن كىشىدىنمۇ زالىم ئادەم بارمۇ؟﴾[1].

﴿ئۇلار (يەنى قۇرەيش كۇففارلىرى) ھەمىشە: «ئەگەر بىزدە بۇرۇنقىلارنىڭكىدەك (يەنى ئۆتكەنكى ئۇممەتلەرنىڭ كىتابلىرىدەك) بىر كىتاب بولسا ئىدى. ئەلۋەتتە، اللەنىڭ ئىخلاسمەن بەندىلىرى بولاتتۇق»

[1] سۈرە ئەنئام 156 — 157 - ئايەتلەر.

www.munber.org

دەيدۇ. ئۇلار ئۇنى (يەنى قۇرئاننى) ئىنكار قىلىشتى. ئۇلار ئۇزاققا قالماي (كۇفرىنىڭ ئاقىۋىتىنى) بىلىدۇ﴾[1].

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلارغا ئاگاھلاندۇرغۇچى (يەنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆزىگە نازىل قىلىنغان بۈيۈك كىتاب قۇرئاننى ئېلىپ) كەلگەن چاغدا (ھىدايەتتىن) تېخىمۇ يىراق بولۇشتى﴾ يەنى ئۇلار قۇرئاننى ئىنكار قىلغانلىقى ئۈچۈن كۇفرىسىغا كۇفرى قوشۇلدى. ئاندىن الله تائالا سەۋەبىنى بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿(بۇنداق بولۇشى) ئۇلارنىڭ زېمىندا تەكەببۇرلۇق قىلغانلىقلىرى ۋە ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەنلىكلىرىدىندۇر. ھىيلە ـ مىكىرنىڭ ۋابالى پەقەت ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتكەن ئادەمنىڭ ئۆزىگە بولىدۇ﴾ يەنى ئۇنىڭ ۋابالى باشقىلارغا ئەمەس پەقەت ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگىلا يانىدۇ.

غالىب ۋە بۈيۈك الله يەنە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۈممەتلەرگە قوللىنىلغان (يەنى ئۇلارنىڭ الله نىڭ پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلغانلىقلىرى ۋە الله نىڭ ئەمىر- پەرمانىغا خىلاپلىق قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن الله نىڭ ئۇلارنى ھالاك قىلىش ۋە جازالاشتىن ئىبارەت) يولىنىلا كۈتىدۇ. الله نىڭ (مەخلۇقاتلار ئۈستىدە قوللانغان) يولىدا ھەرگىزمۇ ھېچقانداق ئۆزگىرىشنى كۆرمەيسەن. بەلكى بۇ ھەرقانداق ھەقنى ئىنكار قىلغۇچىغا تۇتقان يولىدۇر. الله يولىدا ھەرگىز يۆتكىلىشنى كۆرمەيسەن﴾. ﴿الله بىرەر قەۋمنى ھالاك قىلماقچى (ياكى ئازابلىماقچى) بولسا، ئۇنىڭغا قارشى تۇرغىلى بولمايدۇ، ئۇلارغا ئازابنى دەپئى قىلىدىغان الله دىن باشقا ئىگىمۇ بولمايدۇ﴾[2] يەنى ئۇلارنى ھېچكىم الله نىڭ ئازابىدىن قۇتقۇزالمايدۇ ۋە ئۇلارغا كېلىدىغان ئازابنى توسۇپ قالالمايدۇ.

* * * * * * *

أَوَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَـٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوٓا۟ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۚ
وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُعْجِزَهُۥ مِن شَىْءٍ فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾
وَلَوْ يُؤَاخِذُ ٱللَّهُ ٱلنَّاسَ بِمَا كَسَبُوا۟ مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَآبَّةٍ وَلَـٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ
مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِۦ بَصِيرًۢا ﴿٤٥﴾

ئۇلار زېمىندا سەير قىلىپ، ئۇلاردىن ئىلگىرىكىلەر (يەنى ھالاك بولغان ئۈممەتلەر) نىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولغانلىقىنى كۆرمىدىمۇ؟ ئۇلار (يەنى ئۆتكەنكى ئۈممەتلەر) بۇلاردىن تېخىمۇ كۈچلۈك ئىدى. ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھېچ نەرسە اللەنى ئىلاجسىز قالدۇرالمايدۇ. الله ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھەممىگە قادىردۇر﴿44﴾. ئەگەر الله ئىنسانلارنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن جازالايدىغان بولسا، يەر يۈزىدە ھېچبىر جان ئىگىسىنى قويمىغان بولاتتى ۋە لېكىن الله ئۇلار(دىن ھېساب ئېلىش)نى مۇئەييەن ۋاقىتقىچە تەخىر قىلىدۇ، ئۇلار (دىن ھېساب ئېلىش)نىڭ ۋاقتى يېتىپ كەلگەندە (ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىگە قاراپ جازا بېرىدۇ)، الله ھەقىقەتەن بەندىلىرىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر﴿45﴾.

(1) سۈرە سافقات 167 — 170 - ئايەتكىچە.
(2) سۈرە رەئىد 11 - ئايەت.

www.munber.org

پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغانلىقنىڭ يامان ئاقىۋەتلىرىنىڭ بايانى توغرىسىدا

يەنى ئى مۇھەممەد! سەن ئېلىپ كەلگەن پەيغەمبەرلىكنى ئىنكار قىلغان شۇ كاپىرلارغا ئېيتقىنكى، سىلەر زېمىندا سەيىر قىلىڭلار. ئاندىن پەيغەمبەرلەرنى ئىنكار قىلغانلارنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ قانداق بولغانلىقىغا ۋە اللە تائالانىڭ ئۇلارنى قانداق هالاك قىلغانلىقىغا قاراڭلار. (مەككە) كاپىرلىرىمۇ شۇنداق ئاقىۋەتكە قالىدۇ. ئۇلارنىڭ (يەنى اللە تائالا هالاك قىلغانلارنىڭ) تۇرالغۇ ـ جايلىرى بوش قالدى. ئۇلارنىڭ ئېرىشكەن تولۇق كۈچ قۇۋۋىتى، سان ۋە قورال ياراقتىكى ئۈستۈنلىكى، بايلىقلىرى ۋە باللىرىنىڭ كۆپ بولۇشى قاتارلىق نېمەتلىرى ئۇلاردىن تارتىۋېلىندى. اللە نىڭ ئازابى كەلگەن چاغدا، ئۇ نەرسىلىرى هېچ نەرسىگە ئەسقاتمىدى. ئۇ نەرسىلەر ئۇلاردىن اللە نىڭ ئازابىدىن هېچ نەرسىنى توسۇپ قالالمىدى. چۈنكى، اللە ئاسمانلاردا ۋە زېمىندا بىرەر نەرسىنىڭ ۋۇجۇدقا كېلىشىنى ئىرادە قىلسا، هېچ نەرسە اللە تائالانى ئىلاجسىز قالدۇرالمايدۇ. اللە هەقىقەتەن هەممىنى يەنى جىمى مەۋجۇداتلارنى بىلگۈچىدۇر. هەممىگە قادىردۇر.

جازالاشنى كېچىكتۈرۈشنىڭ هېكمىتى توغرىسىدا

ئەگەر اللە ئىنسانلارنى ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن جازالايدىغان بولسا، يەر يۈزىدە هېچبىر جان ئىگىسىنى قويمىغان بولاتتى. يەنى يەر يۈزىدىكى پۈتكۈل ئىنسانلارنى ۋە ئۇلار ئېرىشكەن بارلىق هايۋانلارنى، زىرائەتلەرنى چوقۇم هالاك قىلغان بولاتتى.

سەئىد ئىبنى جۇبەير ۋە سۇددى اللە تائالانىڭ ﴿**يەر يۈزىدە هېچبىر جان ئىگىسىنى قويمىغان بولاتتى**﴾ ئايىتى توغرىسىدا اللە ئۇلارنى يامغۇر بىلەن تەمىنلىمىسە، پۈتكۈل جانلىقلار ئۆلەتتى دېگەنلىك بولىدۇ. ﴿**ۋە لېكىن اللە ئۇلار(دىن هېساب ئېلىش)نى مۇئەييەن ۋاقىتقىچە تەخىر قىلىدۇ**﴾ يەنى، لېكىن اللە ئۇلارغا قىيامەت كۈنىگىچىلىك مۆهلەت بېرىدۇ. ئاندىن شۇ كۈنىدە ئۇلاردىن هېساب ئالىدۇ. هەر بىر ئادەمگە قىلغان ئەمەلىگە قارىتا تولۇق مۇكاپات ياكى تولۇق جازا بېرىدۇ. اللە غا بويسۇنغان ئادەملەرگە ساۋاب بىلەن مۇكاپات بېرىدۇ. ئاسىيلىق قىلغان ئادەملەرگە ئازاب بىلەن جازا بېرىدۇ. ﴿**ئۇلار (دىن هېساب ئېلىش)نىڭ ۋاقتى يېتىپ كەلگەندە (ئۇلارنىڭ ئەمەللىرىگە قاراپ جازا بېرىدۇ)، اللە هەقىقەتەن بەندىلىرىنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر**﴾.

اللە تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن! شۇنىڭ بىلەن سۈرە فاتىرنىڭ تەپسىرى ئاخىرلاشتى.

www.munber.org